

การสื่อสารเพื่อต่อรองอำนาจในการขับเคลื่อนประเด็นสิทธิ ความเป็นพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์มณีในประเทศไทย

วันที่รับบทความ: 3 เมษายน 2565 / วันที่แก้ไขบทความ: 31 กรกฎาคม 2565 / วันที่ตอบรับบทความ: 10 มกราคม 2566

ชนิดา รอดอยู่
อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารและต่อรองอำนาจของภาคประชาชนต่อการกำหนดความหมายกลุ่มชาติพันธุ์มณีในสังคมไทย เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีการศึกษาค้นคว้าว่า ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์มณีในสังคมไทยถูกกำหนดและสื่อสารผ่านวาทกรรมที่แตกต่างตามยุคสมัยและบริบททางสังคม การขับเคลื่อนประเด็นสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์มณีเกิดขึ้นภายใต้การต่อสู้ต่อรองทางความหมายกับวาทกรรมกระแสหลักที่เบียดขับและกดทับกลุ่มชาติพันธุ์ มีเป้าหมายเพื่อการรื้อสร้างวาทกรรม และนิยามตัวตน อัตลักษณ์ใหม่แก่กลุ่มชาติพันธุ์ ภายใต้หลักการสิทธิมนุษยชน และหลักการสากลว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง การต่อรองอำนาจของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเข้าถึงสิทธิพลเมืองกลุ่มชาติพันธุ์มณี ต้องอาศัยการสื่อสารวาทกรรมที่ประกอบด้วยการเข้าถึง การผลิตและเผยแพร่ด้วยทฤษฎีการสื่อสารทางวาทกรรม และบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการช่วงชิงอำนาจนำในการกำหนดความหมายกลุ่มชาติพันธุ์มณี

คำสำคัญ: กลุ่มชาติพันธุ์มณี, การเคลื่อนไหวทางสังคม, สิทธิพลเมือง, การสื่อสาร, การต่อรองทางอำนาจ

ชนิดา รอดอยู่ นักศึกษาปริญญาเอกคณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, Email; chanidaol9@gmail.com ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และ อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว, Email; sawinn@yahoo.com ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์ คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การสื่อสารและต่อรองอำนาจในประเด็นสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์มณีในประเทศไทย” ของนางสาวชนิดา รอดอยู่ โดยมี รศ. ดร. อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และได้รับการสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรม ทุนพัฒนาบัณฑิตศึกษา ประจำปี พ.ศ. 2565

The Communication and Negotiation of Power in Driving the Citizenship Rights of the Maniq Ethnic Group in Thailand

Received: April 3, 2022 / Received in revised form: July 31, 2022 / Accepted: January 10, 2023

Chanida Rodyoo
Asawin Nedphogeo

Abstract

This qualitative research aimed to study the communication and negotiation power of civil society toward the definition of the Maniq ethnic group in Thailand. The data was collected from observations, in-depth interviews, and textual analysis. The research results showed that the meaning of the Maniq ethnic group in Thai society has been defined and communicated through various discourses according to eras and social contexts. Social movements for the Maniq people's citizenship rights took place based on the negotiation of meanings against mainstream discourses that exclude and oppress ethnic people, with the aim of deconstructing old discourses and defining new meanings and identities for the Maniq ethnic group in accordance with human rights principles and international conventions on the rights of indigenous peoples. The civil sector's negotiation of power for the Maniq ethnic group's citizenship rights was concerned with discursive communication, including discursive access, discursive practice, and sociocultural contexts, influencing the achievement of definition-making power.

Keywords: Maniq Ethnic Group, Social Movement, Citizenship Rights, Communication, Negotiation

Chanida Rodyoo, (PhD student, Faculty of Communication Arts and Management Innovation, National Institute of Development Administration (NIDA), Email; chanidaoil9@gmail.com) Currently is Assistant Professor Nakhon Si Thammarat Rajabhat University and Asawin Nedphogeo (Ph.D. Communications, University of Westminster United Kingdom, Email:sawinn@yahoo.com) Currently is Associate Professor Faculty of Communication Arts and Management Innovation, National Institute of Development Administration (NIDA)

This article is part of a thesis titled "The Communication and Negotiation of Power in Driving the Citizenship Rights of the Maniq Ethnic Group in Thailand" by Chanida Rodyoo, with Associate Professor Dr.Asawin Nedphogeo as the main advisor and Received Support By Research And Innovation Grants Scholarship for The Development of Graduate Studies, academic year 2022.

ที่มาและความสำคัญ

ในภาคใต้ของประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่รู้จักกันในนาม “มานิ” หรือ “มันนิ” หรือ “ซาโก” หรือ “เงาะป่า” อาศัยอยู่ตามแถบชนบทในพื้นที่จังหวัดตรัง พัทลุง สตูล ตลอดถึงยะลา และนราธิวาส ซึ่งอยู่ร่วมกันในลักษณะชนเผ่า เดิมทีจะมีที่พักอยู่ในป่า มีอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มคือ ผิวดำ ผมหยิก ถูกเรียกจากคนทั่วไปหลายชื่อเช่น ซาแก ซาโก คนป่า เงาะป่า ชาวป่า โดยชื่อเงาะป่านั้นเป็นที่รู้จักและเรียกกันอย่างกว้างขวางจากคนในพื้นที่ อย่างไรก็ตามในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยขอใช้คำว่า “มานิ” เนื่องจากเป็นชื่อเรียกที่คนในกลุ่มยอมรับ และถือเป็นการให้เกียรติกลุ่มชาติพันธุ์ด้วย ส่วนชื่อเรียกทางชาติพันธุ์มานิคือ เนกริโต (Negrito) เป็นสายพันธุ์ย่อยจากนิกรอยด์ (Nigriods) มีต้นกำเนิดในทวีปแอฟริกาเมื่อหลายพันปีมาแล้ว ย้ายถิ่นฐานเข้ามาทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีสายพันธุ์ที่ใกล้เคียงกับพวก ปิกมี ดยัก และเข้ามาทางแหลมมลายูและขึ้นเหนือเรื่อยมาตามเส้นทางสันภูเขาลงถึงบริเวณจังหวัดตรัง พัทลุง สตูล นราธิวาส และยะลา จนเป็นเผ่าพันธุ์ดั้งเดิมทางตอนล่างของประเทศไทย (ไพบูลย์ ดวงจันทร์, 2523)

ชาวมานิอาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 20 ถึง 50 คน เดินทางไปมาบริเวณภูเขาเพื่อย้ายถิ่นฐานสำหรับเปลี่ยนที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร ในอดีตถือว่าเป็นบุคคลไร้รัฐ ไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน มักตั้งที่อยู่อาศัยชั่วคราวที่เรียกว่า “ทับ” ด้วยต้นไม้และใบไม้บนเนินเขาจนไปถึงป่าดิบชื้นตามแนวเทือกเขาบรรทัด ตลอดถึงเทือกเขานครศรีธรรมราช นิสยชาวมานิตามธรรมชาติเป็นกลุ่มคนที่ไม่ชอบเข้าหาสังคม พูดน้อย มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ในปัจจุบันวิถีชีวิตของมานิเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจากการรุกคืบของสังคมเมือง ที่ขยายตัวไปสู่พื้นที่ห่างไกลหรือพื้นที่ป่ามากขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตชาวมานิ การหาของป่า ล่าสัตว์ทำได้น้อยลง ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ชาวมานิจึงพากันอพยพลงมาอาศัยใกล้กับชุมชน และมีความสัมพันธ์กับสังคมเมืองมากขึ้น โดยจากการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์มานิในเขตเทือกเขาบรรทัดของสุวิไล เปรมศรีรัตน์ และชุมพล โพธิสาร (2558: 40) พบว่า ปัจจุบันสังคมของ

ชุมชนมานิบริเวณเทือกเขาบรรทัด สามารถจำแนกรูปแบบการดำเนินชีวิตได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1) กลุ่มอพยพเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัย หาของป่า-ล่าสัตว์แบบดั้งเดิม (mobility forager) เป็นกลุ่มชนมานิที่มีวิถีชีวิตเหมือนบรรพบุรุษครั้งบรรพกาล มีการสร้างเพิงเล็ก ๆ เป็นที่อยู่อาศัยแบบชั่วคราวด้วยพืชตระกูลปาล์มที่หาได้บริเวณนั้น อาหารก็ได้มาจากห้วยน้ำป่า และใช้ลูกดอกอาบยาพิษในการล่าสัตว์ เร่ร่อนหากินไปในเขตป่าที่อุดมสมบูรณ์ มีการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มชนภายนอกน้อยมาก

2) กลุ่มกึ่งสังคมชุมชน (semi-sedentary) คือกลุ่มที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากแบบดั้งเดิมบ้าง เนื่องจากถูกบีบคั้นจากสภาพป่าที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ จึงได้มีการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มคนภายนอกเพื่อความอยู่รอดของกลุ่ม มานิกลุ่มนี้จะดำรงชีวิตด้วยการหาของป่ามาขาย เช่น สัตว์ป่าราคาแพง น้ำผึ้ง สะตอ กล้วยไม้ป่า หรือสมุนไพรบางชนิด และมานิมีการหาห้วยน้ำป่าและล่าสัตว์มากินเองบ้าง มีการตั้งบ้านเรือนที่ถาวรขึ้น มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น สุนัข แต่ยังไม่รู้จักการเกษตรหรือการเพาะปลูก

3) กลุ่มตั้งถิ่นฐานถาวร (sedentary) เป็นกลุ่มที่มีพัฒนาการมาจนมีวิถีชีวิตไม่ต่างจากชาวบ้านพื้นราบทั่วไป กล่าวคือ คนกลุ่มนี้มีการตั้งบ้านเรือนหรือที่อยู่อาศัยแบบถาวร มีการเลี้ยงไม้จำพวกไม้ยาง ไม้หลุมพอง มาเป็นเสาและฝาบ้าน ใช้สังกะสีหรือกระเบื้องมุงหลังคา ดำรงชีวิตด้วยการทำสวนยางพาราเป็นหลัก รู้จักการเพาะปลูกข้าวไร่ เลี้ยงไก่ บางคนมีการแต่งกายแบบสมัยใหม่สวมเสื้อเชิ้ต กางเกงยีนส์ รองเท้าผ้าใบ รู้จักค่าของเงินและใช้เงินในการแลกเปลี่ยน บางคนชอบดูโทรทัศน์และขับรถมอเตอร์ไซด์

จากข้อมูลการสังเคราะห์ของโครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อเสริมสร้างศักยภาพชนเผ่าพื้นเมืองกลุ่มชายขอบ และเปราะบางในประเทศไทย (มูลนิธิชนเผ่าพื้นเมืองเพื่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม, 2561) กลุ่มชาติพันธุ์มานินับเป็นชนเผ่าพื้นเมืองชายขอบและเปราะบางกลุ่มหนึ่งในประเทศไทย ที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตด้านประชากรที่มีขนาดเล็กประมาณ 364 คน กระจายอยู่ใน 12 หมู่บ้าน คิดเป็นสัดส่วน 1.76 ของประชากรชนเผ่าพื้นเมือง แม้จะมีภาษาพูดเป็นของตนเอง แต่ก็ไม่มีการเขียน จึง

ส่งผลต่อการติดต่อสื่อสาร โดยเฉพาะเรื่องที่อยู่ในระบบราชการ และมีความเป็นไปได้ว่าอาจเผชิญกับการสูญเสียเส้นเผ่าพงศ์ หรือวัฒนธรรมอาจถูกกลบหายไปทั้งหมดในไม่อีกช้า และบางส่วนตกอยู่ในสภาวะไร้รัฐ (ไร้ความเป็นพลเมืองของรัฐใด ๆ) ไม่มีสิทธิในที่ดินเพื่อการทำกินและอยู่อาศัย สูญเสียวิถีชีวิตตามประเพณีและการผูกพันของวัฒนธรรมและอัตลักษณ์

อย่างไรก็ตามแม้ว่าปัญหาการเป็นบุคคลไร้สัญชาติของชาวมานีจะได้รับการแก้ไขในระดับหนึ่งแล้ว โดยรัฐได้รับรองสัญชาติและออกบัตรประจำตัวประชาชนทำให้มานีนั้นเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานบางด้าน เช่น ด้านการศึกษาและสาธารณสุข แต่ปัญหาที่ชาวมานีส่วนใหญ่กำลังประสบอยู่ในขณะนี้คือเรื่องที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลโครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อเสริมสร้างศักยภาพชนเผ่าพื้นเมืองฯ พบว่า ชาวมานีมีการถือครองที่ดินเพียงร้อยละ 20 อยู่ในที่ดินของรัฐ และไม่มีเอกสารสิทธิ์ ส่งผลให้การดำเนินชีวิตค่อนข้างยากลำบาก อยู่ในสถานการณ์ที่ถูกบีบจากบริบทรอบด้าน เพราะวิถีการดำรงชีวิตแบบเดิมก็ทำได้ยาก เนื่องจากพื้นที่ป่าที่ต้องใช้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย และหาอาหารก็ถูกถูกล้ำเข้าไประยะ ๆ กอปรกับพื้นที่ป่าที่ถูกกำหนดให้เป็นเขตป่าสงวน และอุทยานแห่งชาติ มีกฎหมายห้ามการเข้าไปอยู่อาศัยหรือบุกรุก หรือห้ามล่าสัตว์ ซึ่งมีความขัดแย้งกับการดำรงชีวิตของชาวมานีอย่างสิ้นเชิง ขณะที่การเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนก็ไม่มีสิทธิสร้างที่อยู่อาศัยและทำกินในที่ดินของตนเอง การเคลื่อนไหวด้านสิทธิพลเมืองของชาวมานีในปัจจุบันส่วนใหญ่จึงเป็นการขับเคลื่อนเพื่อการมีที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินเป็นของตนเอง

ปัจจุบันการขับเคลื่อนเพื่อการเข้าถึงสิทธิของมานีในภาคใต้ยังไม่ได้สร้างการรับรู้แก่สังคมในวงกว้าง เช่นเดียวกับการเคลื่อนไหวของกลุ่มชาติพันธุ์ทางภาคเหนือแต่อย่างไรก็ตามสภาพสังคมในปัจจุบันทำให้มานีดำรงชีวิตอยู่ยากขึ้น รวมถึงมีการศึกษาและวิจัยในบริบทต่าง ๆ ของมานีมากขึ้น โดย ไพบูลย์ ดวงจันทร์ (2523) ได้เขียนหนังสือเรื่อง “ชาโก: เจ้าแห่งขุนเขาและสมุนไพร” ซึ่งถือเป็นผลงานชิ้นสำคัญที่ริเริ่มการศึกษาด้านชาติพันธุ์มานีอย่างจริงจังในประเทศไทย และเป็นการรับรองว่าเงาะป่าที่เคย

รู้จักจากวรรณคดี ภาพยนตร์ หรือแบบเรียน คือ “ชาโก” ซึ่งเป็นชื่อที่ได้รับการยอมรับมากขึ้น ทำให้มีภาคประชาสังคม นักวิชาการ รวมถึงหน่วยงานด้านศิลปวัฒนธรรมให้ความสำคัญและพยายามให้การช่วยเหลือ ต่อสู้และผลักดันการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานด้านต่าง ๆ ของมานีในพื้นที่ภาคใต้อย่างจริงจังมาระยะหนึ่ง โดยการผลักดันนโยบายให้กระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมตามธรรมชาติของกลุ่มชาติพันธุ์น้อยที่สุด นับว่าเป็นเรื่องที่ยังท้าทายสำหรับการเคลื่อนไหวด้านสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์มานีในพื้นที่อยู่มาก ทั้งเรื่องของการต่อสู้ต่อรองกับมายาคติที่ได้รับการปลูกฝังตั้งแต่ช่วงเวลาของการเผยแพร่วรรณคดีพระราชนิพนธ์เรื่อง “สังข์ทอง” ที่มีการกล่าวถึงเงาะป่า ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 บทละครเรื่อง “เงาะป่า” ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 บทอ่านในแบบเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง “คนเงาะน้อย” รวมถึงภาพยนตร์และการตูนที่เผยแพร่ในสังคมล้วนสร้างการรับรู้ สื่อความหมายถึงความ เป็นอื่น และตอกย้ำอคติทางชาติพันธุ์ในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ภาพดังกล่าวจึงติดหูติดตาคนไทยไปโดยปริยาย ถึงแม้ความจริงจะเป็นอย่างไรก็ยังเป็นเรื่องยากที่จะมีข้อมูลอื่นให้รับรู้ และไม่มีใครค่อยจะสนใจรับรู้การมีอยู่จริงของคนกลุ่มนี้ (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และชุมพล โทธิสาร, 2558) การสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมต่อปัญหาด้านสิทธิพลเมืองของมานีกับสาธารณะ ซึ่งการรับรู้ความหมายเดิมนั้นมีผลต่อการส่งเสริมความไม่เท่าเทียมทางสังคมของชาวมานีอยู่มาก ขณะที่การทำงานของนักวิชาการและนักเคลื่อนไหวทางสังคมขาดการมีส่วนร่วม และสนับสนุนที่จะเป็นแรงผลักดันไปถึงภาครัฐให้หันมาให้ความสำคัญต่อสิทธิมนุษยชนของชาวมานี จากปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาทั้งหมด ทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงการสื่อสารและต่อรองอำนาจของภาคประชาชนต่อการกำหนดความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์มานี เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการสื่อสารที่กลุ่มวัฒนธรรมย่อยใช้ในต่อสู้ต่อรองกับอุดมการณ์หลัก ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อการเข้าถึงสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการสื่อสารเพื่อต่อรองอำนาจของภาคประชาชนต่อการกำหนดความหมายกลุ่มชาติพันธุ์มานิในสังคมไทย

นิยามศัพท์

1. กลุ่มชาติพันธุ์มานิ หมายถึง กลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองที่อาศัยอยู่บริเวณป่าของเทือกเขาบรรทัด ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย แถบจังหวัด ตรัง พัทลุง และสตูล ซึ่งมีชื่อเรียกที่หลากหลาย เช่น คนป่า เงาะป่า หรือ ซาโก เป็นต้น
2. ความเป็นพลเมือง หมายถึง การได้รับสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น สิทธิด้านการศึกษา สาธารณสุข และการรับบริการของรัฐ โดยงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาและให้ความสำคัญกับสิทธิในการดำรงชีวิตและวัฒนธรรม ได้แก่ การมีสิทธิในการอยู่อาศัย และดำรงชีวิตตามวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ
3. อุดมการณ์หลัก หมายถึง กรอบวิธีคิดเกี่ยวกับคนชาติพันธุ์ที่รัฐหรือชนชั้นปกครองผลิตขึ้น เพื่อติดตั้งให้กับประชาชน
4. วัฒนธรรมย่อย หมายถึง กลุ่มสังคมที่มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากคนกลุ่มใหญ่ในสังคม และมีแนวโน้มที่จะต่อรองกับการกีดกันและผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมจากอุดมการณ์หลักของรัฐ
5. การกำหนดความหมาย หมายถึง การให้นิยาม และสร้างการรับรู้เกี่ยวกับลักษณะต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์
6. ภาคประชาชน หมายถึง ขบวนการสิทธิมนุษยชน นักกิจกรรม นักวิชาการ และตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ที่ขับเคลื่อนประเด็นการเข้าถึงสิทธิพลเมืองด้านต่าง ๆ
7. การสื่อสาร หมายถึง การสื่อความหมาย กลุ่มชาติพันธุ์มานิของกลุ่มวัฒนธรรมย่อยแก่สังคม เพื่อสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อการเข้าถึงสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์
8. การต่อรองอำนาจ หมายถึง การมีปฏิริยาแสดงตัวตนการมีอยู่ในอัตลักษณ์กลุ่มวัฒนธรรมย่อยบน

พื้นที่สาธารณะ ทางสื่อมวลชน สื่อสังคม และสื่อกิจกรรมเพื่อการดำรงอยู่ และสืบทอดทางวัฒนธรรมย่อย

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1) ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ (new social movement) และพื้นที่สาธารณะ (public sphere)

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ (new social movement) เป็นขบวนการไม่ได้จำกัดอยู่แค่ปริมาตรทางการเมืองเท่านั้น แต่เกิดขึ้นในปริมาตรทางวัฒนธรรมด้วย โดยทฤษฎีได้ขยายมโนทัศน์ในการเคลื่อนไหวทางสังคมที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขทางชนชั้น ตามแนวทางของทฤษฎีมาร์กซิสต์ ออกไปสู่การเคลื่อนไหวทางสังคมในประเด็นและรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น อีกทั้งยังไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐเท่านั้น เช่น ขบวนการโซลิดาลิตี ในประเทศโปแลนด์ ขบวนการสิทธิสตรีในประเทศอินเดียและบังคลาเทศ ขบวนการต่อสู้เพื่อสิทธิทางเพศของคนเพศทางเลือกต่าง ๆ และขบวนการเรียกร้องสิทธิของชนเผ่าพื้นเมือง เป็นต้น ขบวนการลักษณะดังกล่าวต้องการเป็นอิสระจากรัฐ จากกฎหมายที่ไม่เคารพในความแตกต่างหลากหลายของมนุษย์ และมีแนวทางการต่อสู้ที่มากกว่าการใช้ความรุนแรง ลดการปะทะกับเจ้าหน้าที่รัฐ ตลอดจนการใช้สื่อและพื้นที่สาธารณะแสดงออกถึงจุดยืนและความต้องการของกลุ่มมากขึ้นด้วย

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นการเคลื่อนไหวเรียกร้องในปริมาตรทางวัฒนธรรม ในลักษณะของการแสดงออกเชิงอัตลักษณ์ของกลุ่มที่มีความแตกต่างไปจากสิ่งที่รัฐชาติกำหนดให้เอกลักษณ์ของชาติที่มองข้ามความแตกต่างหลากหลายของเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรมของกลุ่มคนพื้นเมืองที่อยู่อาศัยบนผืนแผ่นดินมาก่อนการขีดเส้นกำหนดอาณาเขตประเทศ ดังนั้นการต่อสู้เพื่อการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของกลุ่มชนพื้นเมืองจึงอาศัยการสร้างนิยาม/ความหมายชุดใหม่ให้กับกลุ่มของตน ซึ่งแตกต่างจากนิยาม/ความหมายที่รัฐชาติกำหนดเพื่อการถือครองอำนาจการปกครองเหนือกลุ่มชนพื้นเมืองนั่นเอง การต่อสู้ของคนพื้นเมืองถือเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เนื่องจาก

ไม่ใช่การเคลื่อนไหวเพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐ แต่เป็นการชูความเฉพาะเจาะจงหรือเอกลักษณ์ของตัวเองให้ได้รับการยอมรับ นั่นคือเป็น identity movement แบบหนึ่ง (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2545)

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมจากสาธารณะ การใช้พื้นที่สื่อมีความสำคัญต่อขบวนการทางสังคมในการเป็นพื้นที่ต่อรองทางการเมืองระหว่างขบวนการกับฝ่ายต่าง ๆ เพราะพื้นที่สื่อคือการสร้างพื้นที่สาธารณะที่ใหญ่ที่สุด และเป็นพื้นที่ซึ่งประชาชนจะเข้าไปกำหนดอัตตาสารณะในสังคมได้อย่างมีพลังที่สุด ผู้คนสามารถใช้พื้นที่นี้เพื่อโต้เถียง ตีรอนกันจนกว่าจะได้ทางออกที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย โดยศักยภาพของสื่อมวลชนนั้นสามารถผลักดันคนที่มีอำนาจน้อย ไม่สามารถเข้าไปสู่ระบบการเมืองได้ และคนกลุ่มนี้ยังเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการตัดสินใจทางการเมืองของผู้มีอำนาจทาง สื่อมวลชนจึงมีบทบาทสำคัญในพื้นที่ทางการเมืองของขบวนการทางสังคมในการเชื่อมโยงขบวนการทางสังคมกับผู้กำหนดนโยบายและสาธารณชน (วารุณี ณ นคร, 2554)

2) แนวคิดเกี่ยวกับวาทกรรม (discourse) และอุดมการณ์ (ideology)

มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) นักคิดที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับวาทกรรม (discourse) ซึ่งมีความสำคัญต่อการศึกษาด้านการสื่อสาร ทั้งทางตรงและทางอ้อม ฟูโกต์สนใจวิเคราะห์วาทกรรมในเชิงวิพากษ์ เขามีทัศนะว่าวาทกรรมเป็นพื้นที่ของความรู้หรือความคิดทางสังคมในขอบเขตค่อนข้างชัดเจนเชิงสัมพัทธ์ ซึ่งหมายถึงลักษณะของความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ของประวัติศาสตร์ การศึกษาวาทกรรมตามแนวทางของฟูโกต์ต้องชุดคีย์ให้ลึกไปกว่าโครงสร้างทางภาษา แต่หมายรวมถึงวิธีการสื่อสารด้วยภาษาแบบต่าง ๆ และกระบวนการทำงานของวาทกรรม (ที่เรียกว่า “ปฏิบัติการเชิงวาทกรรม” – discursive practice) นั้นจะเกิดจากการนำเอาวาทกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่มาปะทะประสานกัน ดังนั้นปฏิบัติการเชิงวาทกรรมจึงสามารถสร้างอัตลักษณ์ ชุด

ความรู้ ความจริง และการนิยามความหมายให้แก่สิ่งต่าง ๆ ในสังคมอย่างมากมายมหาศาล (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2552, กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2560)

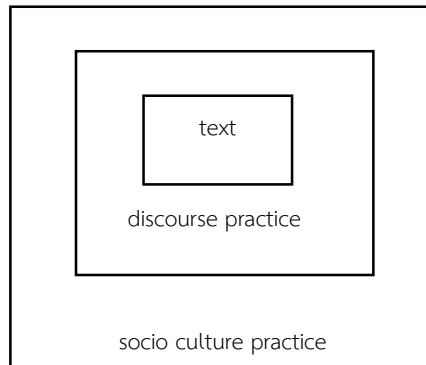
อย่างไรก็ตามนักทฤษฎีที่ให้ความสนใจศึกษาแนวคิดวาทกรรมต่อจากฟูโกต์ คือ นอร์แมน แฟร์คลาฟ (Norman Fairclough, อ้างถึงในอรุณรัตน์ บิลันธนโสภา, 2544) ซึ่งมีทั้งข้อโต้แย้งแนวทางของฟูโกต์ รวมถึงได้ข้อเสนอแนะแนวทางการศึกษาวาทกรรมที่ชัดเจนขึ้น โดยแฟร์คลาฟได้กำหนดการศึกษาวาทกรรมแบ่งออกเป็น 3 ส่วน โดยลำดับจากระดับภายในเนื้อหาสู่ระดับภายนอก เนื้อหาหรือสังคม ได้แก่ การศึกษาตัวบท (text) การศึกษาภาคปฏิบัติของวาทกรรม (discourse practice) และการศึกษาปฏิบัติการสังคมและวัฒนธรรม (socio culture practice) (กัจกร หลุยยะพงศ์, 2553)

2.1 การศึกษาตัวบท (text) เป็นการวิเคราะห์โครงสร้างทางภาษาในตัวบทเพื่อให้ทราบว่ามีวาทกรรมใดปรากฏอยู่บ้าง โดยตัวบทที่สนใจครอบคลุมถึงการสื่อสารต่าง ๆ ตั้งแต่การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารมวลชน เป็นต้น

2.2 ส่วนที่สอง การศึกษาปฏิบัติการวาทกรรม (discourse practice) จะสนใจการศึกษากระบวนการผลิต (production) การจำหน่ายจ่ายแจก หรือการเผยแพร่ (distribution) และการบริโภควาทกรรม (consumption) ซึ่งมาเกี่ยวข้องเชื่อมโยงอยู่กับบริบททางสังคมทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และสถาบันต่าง ๆ ที่สะท้อนวิถีการผลิต การสื่อสารและการตีความหมายของผู้รับสาร

2.3 การศึกษาปฏิบัติการสังคมและวัฒนธรรม (socio culture practice) ที่ถ่ายทอดผ่านตัวบทพร้อม ๆ กับการปลูกฝังอุดมการณ์ มีการต่อสู้ต่อรองกันตลอดเวลา ระหว่างอุดมการณ์หลักและอุดมการณ์ย่อย ซึ่งจะนำไปสู่การครอบงำทางสังคม การรักษาและสืบทอดอำนาจของชนชั้นนำ

การศึกษาวาทกรรมตามข้อเสนอของแฟร์คลาฟสามารถพิจารณาได้จากภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 การศึกษาวาทกรรมตามแนวทางของแฟร์คลาฟ

การศึกษาการสื่อสารเพื่อต่อรองอำนาจประเด็นสิทธิพลเมืองนี้ เป็นการศึกษาวาทกรรมในสนามของการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ ที่มีเป้าหมายเพื่อการช่วงชิงการนำ (hegemony) ในการกำหนดหรือสร้างค่านิยม ความหมายชุดใหม่ให้กับสิ่งต่าง ๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเอกลักษณ์ คุณค่า ความจริง ความรู้ ฯลฯ ในรูปแบบของวาทกรรม (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2549) ว่าด้วยเรื่องของสิทธิในการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมตามวิถีดั้งเดิมของชนเผ่าพื้นเมือง ดังนั้นในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้นำแนวทางการวิเคราะห์สนามวาทกรรมที่ปรากฏอยู่ในตัวบทปฏิบัติการวาทกรรม และบริบททางสังคมจากการตอบโต้ทางวาทกรรมกลุ่มวัฒนธรรมย่อย หรือขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ต่ออุดมการณ์หลัก

มิติหนึ่งในการศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์มีเป้าหมายในการขุดคุ้ย วิพากษ์วิจารณ์วาทกรรมการพัฒนา ที่เป็นมรดกตกทอดมาจากยุคจักรวรรดินิยม ภายใต้อิทธิพลของการสร้างความทันสมัย (modernization) ตามแนวทางของชาติตะวันตก หรือนักล่าอาณานิคมที่ใช้วาทกรรมการพัฒนา เป็นกลยุทธ์ในการสื่อสารเพื่อให้ประเทศแถบตะวันออกหรือประเทศอาณานิคมมีลักษณะล้าหลัง ไม่เจริญ ซึ่งเป็นสถานะไม่ปกติต้องได้รับการพัฒนาตามแบบตะวันตก กล่าวอีกนัยคือความต้องการทำให้โลกทั้งโลกมีลักษณะตามแบบแผนมาตรฐานของประเทศตะวันตก ซึ่งในทัศนะของฟูโกต์ การพัฒนาไม่ต่างไปจากการฝึกวินัยให้กับประเทศโลกที่สาม โดยสร้างสิ่ง

ที่เรียกว่า “ความเป็นปกติ” (normalization) ขึ้นมา กีดกันแบ่งแยกลักษณะที่แตกต่างจากตนเองให้กลายเป็นอื่น เป็นสิ่งผิดปกติ ต้องปรับเปลี่ยนแก้ไขให้เป็นปกติผ่านกลไกความรู้และอำนาจ การวิเคราะห์วิพากษ์แนวคิดการพัฒนา ดำเนินการอยู่ภายใต้สำนักคิดหลังอาณานิคม (post-colonial) และหลังการพัฒนา (post-development) ซึ่งเสนอแนวคิดที่ปฏิเสธการถูกกำหนดนิยามให้ประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมว่าเป็นพื้นที่ชายขอบของตะวันตก และรื้อฟื้นการพัฒนาภายใต้ความเป็นตัวของตัวเอง ขณะเดียวกันหลังการพัฒนาสนใจที่การรุกขึ้นมาต่อสู้เรียกร้องผ่านขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของประชาชนระดับรากหญ้า เพื่อต่อสู้กับวาทกรรมการพัฒนาที่มีตะวันตกเป็นศูนย์กลาง ซึ่งความสนใจวาทกรรมในฐานะที่เป็นอำนาจรูปแบบหนึ่งได้ถูกนำมาใช้ในการศึกษาวาทกรรมแนววิพากษ์ใน 4 รูปแบบได้แก่ (สามชาย ศรีสันต์, 2561)

1) วาทกรรมในฐานะที่เป็นอุดมการณ์ (ideology) ได้แก่ ภาพ เสียง ความรู้สึก วิธีประพฤติปฏิบัติ ที่ปรากฏขึ้นในการรับรู้ที่หลากหลาย แต่ได้กลายเป็นข้อสรุปภายใต้ระบบความเชื่อที่สมาชิกในสังคมยึดถือร่วมกัน ซึ่งคอยกำกับชี้แนะแบบแผนการปฏิบัติ ใช้ตัดสินความดีเลวในเชิงคุณค่า (van Dijk, 1998; van Dijk, 2000)

2) วาทกรรมในฐานะที่เป็นตัวแทน (representation) วาทกรรมเป็นตัวแทนสรรพสิ่งซึ่งไม่ใช่เพียงแค่นิยาม (definition) แต่เป็นความหมาย (meaning) ซึ่งคอยผลิตรูปแบบความสัมพันธ์ วิธีคิด วิธีปฏิบัติ ที่มีต่อสิ่งนั้น รวมทั้ง

การตัดสินใจและให้คุณค่าต่อสรรพสิ่ง จึงได้แก่การใส่ฉลากให้กับสิ่งที่ถูกนิยาม โดยจัดบทบาท (role allocation) ให้กับตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง (Fairclough, 1989)

3) วาทกรรมในฐานะที่เป็นสถาบัน (discursive institution) คือการมองสถาบันทางสังคมว่าก่อรูปขึ้นจากโครงข่ายทางวาทกรรมที่หลากหลาย แต่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาได้ผลผลิตสร้างและก่อรูปความรู้ วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาขึ้น ใช้กลยุทธ์อย่างไรที่ทำให้ความรู้ ความคิด การพัฒนาได้รับการยอมรับ เป็นเรื่องที่ถูกต้องและมีความชอบธรรม นอกจากศึกษาการก่อรูปขึ้นของวาทกรรมสถาบันแล้ว ยังศึกษาภาคปฏิบัติทางวาทกรรมของสถาบัน โดยศึกษาสถาบันในฐานะผู้กระทำเพื่อกำกับ ควบคุม ให้เกิดการปฏิบัติโดยการผลิตวาทกรรม การควบคุม ครอบงำ และฝึกวินัยให้กับประชาชนด้วย (Simpson and Mayr, 2010)

4) การเข้าถึงวาทกรรม (discursive access) ได้แก่ กฎเกณฑ์ของการแสดงออก วิธีการพูด การเขียน ซึ่งบ่งบอกว่าใครมีสิทธิสามารถเข้าถึงวาทกรรมในบริบทหรือสถานการณ์เฉพาะได้บ้าง เรื่องใดที่มีสิทธิเข้าฟัง อ่าน เอกสาร เรื่องใดที่ต้องคอยฟังจากการถ่ายทอดจากผู้มีสิทธิอีกที ซึ่งรวมไปถึงการพูด การเขียน และการแสดงความคิดเห็นที่ถูกสงวนไว้สำหรับผู้ที่มีอำนาจหน้าที่เท่านั้น (van Dijk, 1989) ในสถานที่และบริบททางสังคมบางแห่ง วาทกรรมถูกควบคุมโดยกลุ่มคนใดกลุ่มหนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งที่อยู่เหนือกลุ่มอื่น การควบคุมนี้สามารถเข้าควบคุมจิตใจและการกระทำ หรือเข้าไปส่งผลต่อความรู้ ทศนคติ และความคิด การเข้าถึงวาทกรรมมี 2 ลักษณะคือ การเข้าถึงในฐานะผู้ผลิตสร้างวาทกรรม และ การเข้าถึงในฐานะผู้บริโภคใช้ประโยชน์จากวาทกรรม

การศึกษาวาทกรรมแนววิพากษ์ภายใต้แนวคิดหลังการพัฒนามุ่งให้ความสนใจไปที่การต่อต้านขัดขืนอำนาจ โดยการรื้อสร้างวาทกรรม และนิยามตัวตนอัตลักษณ์ใหม่ของปัจเจกหรือกลุ่มคนเพื่อช่วงชิงอำนาจในการนิยามความหมายที่หลุดพ้นจากการกดขี่ กีดกันให้เข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ในสังคม โดยการต่อสู้ต่อรองดังกล่าวมักจะดำเนินการตามหลักการของทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ (new social movement) (ซึ่งผู้เขียนจะนำเสนอ

รายละเอียดให้หัวข้อต่อไป) ที่ถูกสร้างขึ้นเป็นสนามการศึกษาการต่อสู้ขัดขืน และการถูกกำหนดนิยามอัตลักษณ์ตัวตน โดยขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ไม่ได้ต้องการเพียงเพื่อให้รัฐเปลี่ยนแปลงนโยบาย ทิศทางการดำเนินการ หรือมุมมอง แต่ต้องการโน้มน้าวให้สังคมเปิดพื้นที่ให้กับความแตกต่าง เป็นการเสนออัตลักษณ์และตัวตนที่ต้องการเลือกวิถีปฏิบัติของตนเองของกลุ่มคนตัวเล็กตัวน้อยในสังคม ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวนี้นสนใจที่วัฒนธรรม สร้างระบบสัญลักษณ์ เพื่อเปิดพื้นที่ทางสังคมดำรงอยู่ร่วมกันภายใต้ความแตกต่างหลากหลาย

การศึกษาการสื่อสารเพื่อต่อรองอำนาจประเด็นสิทธิพลเมืองนี้ เป็นการศึกษาวาทกรรมในสนามของการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ ที่มีเป้าหมายเพื่อการช่วงชิงการนำ (hegemony) ในการกำหนดหรือสร้างค่านิยม ความหมายชุดใหม่ให้กับสิ่งต่าง ๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเอกลักษณ์ คุณค่า ความจริง ความรู้ ฯลฯ ในรูปแบบของวาทกรรม (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2549) ว่าด้วยเรื่องของสิทธิในการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมตามวิถีดั้งเดิมของชนเผ่าพื้นเมือง ดังนั้นในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้นำแนวทางการวิเคราะห์สนามวาทกรรมที่ปรากฏอยู่ในตัวบทปฏิบัติการวาทกรรม และบริบททางสังคมจากการตอบโต้ทางวาทกรรมกลุ่มวัฒนธรรมย่อย หรือขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ต่ออุดมการณ์หลัก ซึ่งสามชาย ศรีสันต์ (2560) เสนอแนวทางการวิเคราะห์การเคลื่อนไหวทางสังคมในสนามวาทกรรมไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1) การผลิตสร้างวาทกรรม (discursive construction) คือการวิเคราะห์กระบวนการผลิตสร้างวาทกรรมตอบโต้ (counter discourse) ที่เกิดขึ้นภายในขบวนการเคลื่อนไหว เป็นการตอบโต้วาทกรรมหลักที่มาปะทะ โน้มน้าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และระดมทรัพยากร (resource mobilization) จากสังคมเข้ามาสนับสนุนการเคลื่อนไหว หน่วยในการวิเคราะห์การผลิตสร้างวาทกรรมสามารถทำได้โดยการวิเคราะห์ตัวบท ซึ่งมีความหมายใน 3 ระดับด้วยกัน (Fairclough, 2003) ได้แก่ ตัวบทที่บ่งบอกการกระทำ (action) ตัวบทมีลักษณะเป็นตัวแทน (representation) และการนิยาม (identification)

2) การรื้อสร้างวาทกรรม (deconstructive discourse) เป็นการชี้ให้เห็นข้อบกพร่องผิดพลาด ที่เกิดขึ้นจากวาทกรรมหลัก มุ่งวิเคราะห์เพื่อเปิดเผยให้เห็นถึงอำนาจที่มากับการพัฒนา สิ่งที่ถูกปกปิดซ่อนเร้นไว้ พร้อมทั้งนำเสนอรูปแบบของการดำเนินชีวิต ที่ต้องการจะไปให้ถึงเพื่อมาปะทะ ประสาน และทดแทนวาทกรรมที่ถูกรื้อลง การศึกษาการรื้อสร้างวาทกรรมทำได้โดยการวิเคราะห์ปฏิบัติการทางสังคม ซึ่งในทัศนะของฟูโกต์ปฏิบัติการทางสังคมคือวาทกรรมในรูปของกฎเกณฑ์ที่บ่งบอกแนวทางของการพูดการเขียน และกำหนดมอบหมายว่ามีเรื่องใด ใครสมควรมีอำนาจในการกระทำ และใครถูกห้ามไม่ให้กระทำ ปฏิบัติการทางสังคมจึงสร้างอัตลักษณ์บุคคลขึ้น

3) การกำหนดนิยามขึ้นใหม่ (discourse resignification) โดยใช้การวิเคราะห์อุดมการณ์ (ideology) เป็นเครื่องมือ เพื่อค้นหาระบบความเชื่อ ประกอบด้วย ค่านิยม ความคิดเห็น ฐานความรู้ และกฎเกณฑ์ของการผลิตสร้างความหมายที่อยู่เบื้องหลัง ซึ่งสะท้อนออกมาให้เห็นจากรูปแบบการดำเนินชีวิต ขณะเดียวกันก็เป็นวาทกรรมหลักที่จะผลิตสร้างวาทกรรมตอบโต้ ยุทธศาสตร์ของการส่งผ่านวาทกรรมไปสู่สังคมเพื่อเปิดพื้นที่ให้กับกับอุดมการณ์ใหม่ที่ถูกสร้างขึ้น

นอกจากนี้ในการศึกษาของกัจจกร หลุยยะพงศ์ เกี่ยวกับวิธีการใช้วาทกรรมเพื่อต่อสู้กับความหมายอัตลักษณ์ของผู้สูงอายุ ที่สถาบันต่าง ๆ กำหนด พบว่ามีการใช้แนวทางในการต่อสู้ต่อรองดังต่อไปนี้ (กาญญา แก้วเทพ และคณะ, 2555)

1) การยอมรับวาทกรรมเดิม (หรือ “การครอบงำ” ซึ่งคำดังกล่าวมาจากมุมมองในมิติอำนาจสถาบัน ซึ่งกลุ่มขบวนการมักจะให้การยอมรับวาทกรรมที่มีพลังรุนแรงและมีนัยยะด้านบวก

2) การปฏิเสธวาทกรรมเดิม และการสร้างวาทกรรมใหม่ (หรืออาจมองได้ว่าเป็น ความขัดแย้งกับวาทกรรมเดิม) ซึ่งกลุ่มขบวนการจะเลือกปฏิเสธวาทกรรมที่ไม่สอดคล้องกับตน ขณะเดียวกันก็พยายามจะสร้างตัวตนใหม่ขึ้นมาทดแทน

3) การผสมวาทกรรมเดิมกับใหม่ ซึ่งถือเป็นการส่วนหนึ่งของการปฏิเสธวาทกรรมเดิมอย่างละเอียดละอ โดย

การผสมผสานทางอัตลักษณ์ที่กลุ่มของตนมีอยู่ เพื่อส่งเสริมให้เกิดอัตลักษณ์ในด้านบวกให้มากขึ้น

4) การต่อรองกับวาทกรรมเดิม เป็นกลยุทธ์ที่กลุ่มขบวนการใช้เพื่อแสดงถึงอำนาจที่สามารถต่อรองได้ และศักยภาพและความเฉลียวฉลาดในการต่อรองต่ออำนาจของสังคม บางครั้งการต่อรองก็ใช้แทนการปฏิเสธ ขณะเดียวกันการต่อสู้ต่อรองก็ใช้ในโอกาสที่กลุ่มขบวนการเห็นว่าอัตลักษณ์ที่สังคมกำหนดไม่เหมาะสมกับกลุ่มตน

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ประกอบด้วยประชากร และกลุ่มตัวอย่าง 2 ประเภท ได้แก่

1) ประเภทบุคคล คือ กลุ่มชาติพันธุ์มانيและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ผลักดันเรื่องสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) และการสุ่มแบบแนะนำบอกต่อ (Snowball) โดยผู้วิจัยจะเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนประเด็นสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์มاني ซึ่งมี 3 กลุ่มหลัก กลุ่มละประมาณ 4-6 คน ได้แก่

1.1 ตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยการคัดเลือกตัวแทนจาก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มกึ่งสังคมชุมชน (semi-sedentary) และ กลุ่มตั้งถิ่นฐานถาวร (sedentary) เนื่องจากการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีความเป็นไปได้มากกว่า เพราะอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงชุมชน และเป็นกลุ่มที่ต้องการเรียกร้องสิทธิพลเมือง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษาในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย มานิกุ่มบ้านปลายคลองตง อ. ปะเหลียน จ. ตรัง มานิกุ่มบ้านทุ่งนัย อ. ทุ่งนัย จ. สตูล มานิกุ่มทุ่งนารี อ. ป่าบอน จ. พัทลุง มานิกุ่มวังสายทอง อ. ละงู จ. สตูล

1.2 นักวิชาการที่ศึกษาเรื่องสิทธิของชาติพันธุ์มاني

1.3 นักกิจกรรมที่เป็นแกนนำเคลื่อนไหวทางสังคมด้านสิทธิในพื้นที่

2) ประเภทเอกสารและสื่อที่ผลิตโดยกลุ่มวัฒนธรรมย่อยหรือขบวนการสิทธิ เพื่อสื่อสารต่อรองกับกลุ่มอุดมการณ์หลักหรือรัฐ ได้แก่ เนื้อหาหรือสารที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน สื่อสังคม และสื่อกิจกรรม โดยการใช้การสุ่ม

ตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างประเภทบุคคล และคัดเลือกตัวบทเป็นตัวอย่างมาศึกษาจำนวน 4 ตัวบท ได้แก่ 1) แผ่นพับ “ชนเผ่ามานิ ตน มีคุณค่าในวิถีวัฒนธรรม ป่า สร้างสมดุลนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ” 2) ปฏิญญาสิทธิปะ “เพื่ออนาคตของลูกหลาน ที่มีศักดิ์ศรี มีสิทธิ มีความเสมอภาค” 3) สารคดีสั้น “มานิ กับกำแพงภาพจำที่ต้องก้าวข้าม” และ 4) งานวันชนเผ่าพื้นเมือง ประจำปี 2564 “สัญญาประชาคมใหม่: คุ่มครองวิถีชีวิต สิทธิชนเผ่าพื้นเมือง” โดยศึกษาความหมายและการสื่อสารกลวิธีทางวาทกรรมของตัวบท รวมถึงบริบททางสังคมในขณะที่ยตัวบทปรากฏขึ้น

เครื่องมือการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มชาติพันธุ์ มานิในเขตพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย ผู้วิจัยจึงได้ใช้กลยุทธ์การวิจัยเชิงคุณภาพที่เรียกว่า “การสังเกตแบบมีส่วนร่วม” (participant observation) โดยอาศัยเครื่องมือประเภทต่าง ๆ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามดังต่อไปนี้

1) การสังเกต (observation) โดยผู้วิจัยจะทำการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมในพื้นที่วิจัย คือชุมชนที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ และในการจัดกิจกรรมเพื่อเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ในเวทีต่าง ๆ ระหว่างช่วงเวลาการวิจัย เช่น การจัดประชุมสัมมนา กิจกรรมวันชนเผ่าพื้นเมือง การออกแถลงการณ์ และยื่นหนังสือต่อรัฐบาล เป็นต้น

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth-Interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลสภาพปัญหาด้านสิทธิ ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวมานิ และศึกษาการต่อสู้ต่อรองของภาคประชาชนในการขับเคลื่อนประเด็นสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยออกแบบคำถามในลักษณะปลายเปิด ซึ่งมีความแตกต่างกันตามลักษณะเฉพาะของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม

3) การวิเคราะห์ตัวบท (textual analysis) เพื่อศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาที่ขบวนการสิทธิและกลุ่มชาติพันธุ์ผลิตขึ้นและเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน สื่อสังคมและสื่อกิจกรรม โดยการวิจัยนี้มุ่งศึกษาความหมายของตัวบท และปฏิบัติการทางวาทกรรมจากการเผยแพร่ตัวบทของกลุ่มวัฒนธรรมย่อยที่ใช้ต่อรองอำนาจกับอุดมการณ์หลัก

การวิเคราะห์ข้อมูลและเกณฑ์การวิเคราะห์

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยกรอบแนวคิดวาทกรรมและอุดมการณ์ 2 รูปแบบ ได้แก่

1) การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis หรือ CDA) เพื่อวิเคราะห์ความหมายและอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในปฏิบัติการเชิงวาทกรรม (discourse practice) โดยในส่วนนี้จะเป็นการศึกษากระบวนการผลิต (production) และการเผยแพร่ (distribution) วาทกรรม และปฏิบัติการทางสังคมและวัฒนธรรม (socio culture practice) โดยการพิจารณาถึงบริบททางสังคม เศรษฐกิจ กฎหมาย นโยบายรัฐ วัฒนธรรม และการสื่อสารที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการผลิตและเผยแพร่วาทกรรมตามแนวทางของแฟรคลาฟจากผู้สื่อสารในปริบทแห่งความหมายและการเข้าถึงสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งงานวิจัยนี้จะทำการวิเคราะห์จากผู้สื่อสาร 2 กลุ่ม คือ 1) อุดมการณ์หลัก (dominant ideology) ได้แก่ กลุ่มผู้มีอำนาจ รัฐ และสื่อมวลชนที่ผลิตและติดตั้งกรอบวิธีคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มานิและสื่อสารกับสังคม โดยวิเคราะห์จากการกระทำ (action) บริบท (context) อำนาจ (power) และอุดมการณ์ (ideology) ที่ถูกผลิตและเผยแพร่ผ่านเอกสารทางราชการและสื่อมวลชน และ 2) กลุ่มวัฒนธรรมย่อย หรือขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่พยายามผลิตและสื่อสารวาทกรรมต่อต้านแก่สังคม เพื่อทำความเข้าใจกับปัญหาและบริบทสังคมในปัจจุบันของกลุ่มชาติพันธุ์ และวิเคราะห์บทบาทการมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเรียกร้องสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ของตัวแสดงต่าง ๆ ในขบวนการ ตลอดจนการต่อสู้ต่อรองทางอุดมการณ์ในสนามการเคลื่อนไหวทางสังคม

2) การวิเคราะห์ตัวบท (textual analysis) โดยการวิเคราะห์โครงสร้างทางภาษาในตัวบทเพื่อให้ทราบว่าวาทกรรมใดปรากฏอยู่บ้าง ซึ่งงานวิจัยนี้จะศึกษาตัวบทที่ภาคประชาชนผลิตขึ้นเพื่อต่อรองกับวาทกรรมกระแสหลักและสื่อสารกับสาธารณะ ในการสร้างการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ โดยวิเคราะห์การมีปฏิกริยา แสดงตัวตนการมีอยู่ในอัตลักษณ์กลุ่มวัฒนธรรมย่อยบนพื้นที่สาธารณะ ทางสื่อมวลชน สื่อสังคม และสื่อกิจกรรมที่ โดยจะจำแนกแนวทางการต่อสู้ต่อรองทางวาท

กรรมตามการศึกษาวาทกรรมของสามชาย ศรีสันต์ (2560) และกัจจกร หลุยยะพงศ์ (2550) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการต่อสู้ต่อรองวาทกรรมในงานวิจัยนี้ ดังต่อไปนี้

2.1 การเปรียบเทียบคู่ตรงข้าม หมายถึง การแสดงออกถึงแนวทางของกลุ่มที่มีความขัดแย้งหรือไม่ยอมรับอุดมการณ์หลักในสังคม และนโยบายรัฐ โดยการระบุสรรพนามแทนกลุ่มของตนในลักษณะที่ตรงข้ามกัน เช่น เรา/พวกเรา กับ คุณ/พวกคุณ

2.2 การผลิตสร้างวาทกรรม หมายถึง การผลิตสร้างวาทกรรมตอบโต้ (counter discourse) แนวทางการบริหารจัดการ นโยบายรัฐ หรือกฎหมาย ที่กลุ่มขบวนการไม่ยอมรับ เนื่องจากไม่สอดคล้องกับอัตลักษณ์และความต้องการของกลุ่ม

2.3 การรื้อสร้างวาทกรรมเดิมและกำหนดนิยามใหม่ หมายถึง การปฏิเสธวาทกรรมเดิม โดยการชี้ให้เห็นข้อบกพร่อง และเสนอเหตุผลหรือหลักฐานเพื่อมาหักล้าง ขณะเดียวกันการผลิตสร้างความหมายใหม่ขึ้นมาตอบโต้ และสื่อสารไปสู่สังคมให้เกิดการยอมรับวาทกรรมใหม่แทนวาทกรรมเดิม

2.4 การผสมผสานวาทกรรมเดิมกับวาทกรรมใหม่ หมายถึง การการปฏิเสธวาทกรรมเดิมอย่างละเอียดละอ โดย การให้คุณค่าวัฒนธรรมย่อย เพื่อส่งเสริมให้เกิดอัตลักษณ์ในด้านบวกให้มากขึ้น

2.5 การเสริมสร้างพลังอำนาจ หมายถึง การสร้างหรือประสานเครือข่ายความร่วมมือจากหลากหลายภาคส่วนในสังคม เพื่อให้เกิดอำนาจในการต่อรองได้มากขึ้น

ผลการวิจัย

1) ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์มาโนในสังคมไทยถูกกำหนดและสื่อสารผ่านวาทกรรมที่แตกต่างกันตามยุคสมัยและบริบททางสังคม

วาทกรรมที่กำหนดความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์มาโนในสังคมไทยแบ่งออกได้เป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุคแรก กลุ่มชาติพันธุ์ถูกกำหนดและสื่อสารความหมายด้วยวาทกรรม “ความเป็นอื่น” (others) คนไทยรู้จักกลุ่มชาติพันธุ์มาโน ในนาม “คนป่า” หรือ “เงาะป่า” ยุคที่สอง การกำหนดความหมายกลุ่มชาติพันธุ์ได้รับอิทธิพลจากวาทกรรม “การพัฒนา” และเป็นจุดเริ่มต้นของการตอบโต้วาทกรรมของ

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมด้านชาติพันธุ์ และยุคที่สาม ความหมายกลุ่มชาติพันธุ์ถูกสื่อสารและต่อรองอำนาจด้วยวาทกรรมว่าด้วยเรื่องสิทธิและวัฒนธรรม ภายใต้การขับเคลื่อนของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมระดับท้องถิ่นและสากล

ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์มาโนในยุคแรก ถูกกำหนดและสื่อสารด้วยวาทกรรม “ความเป็นอื่น” ผ่านเรื่องแต่ง (fiction) ได้แก่ วรรณคดีเรื่อง “สังข์ทอง” บทละครเรื่อง “เงาะป่า” บทอ่านเรื่อง “คนิงเงาะน้อย” และ ภาพยนตร์เรื่อง “เงาะป่า” โดยผู้สร้างหรือผู้ผลิตชนชั้นปกครอง ตัวบทดังกล่าวกำหนดความหมายกลุ่มชาติพันธุ์ถึงความเป็นคนป่าไม่เจริญ มีนัยยะในทางตลกขบขัน และแปลกประหลาด นำกลั้ว อีกทั้งบทละครเรื่องเงาะปายังมีฐานะเป็นตัวแทนปฐมนิเทศที่ถูกนำมาผลิตซ้ำในรูปแบบของบทอ่านในแบบเรียน และ ภาพยนตร์ด้วย ซึ่งตัวบทที่สื่อสารสร้างการรับรู้ถึงกลุ่มชาติพันธุ์มาโนในยุคนี้ได้รับอิทธิพลจากระบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจ ทำให้เกิดการแบ่งแยกชนชั้นและกลุ่มชาติพันธุ์ออกจากความเป็นไทย ในความหมายของชนชั้นนำ นอกจากนี้ยังพบว่าในยุคนี้กลุ่มชนชั้นนำยังกำหนดความหมายให้กลุ่มชาติพันธุ์โดยใช้ปฏิบัติการทางวาทกรรมในฐานะที่เป็นตัวแทน (representation) ของกลุ่มคนตัวเล็กตัวน้อย ด้อยอำนาจ โดยการใช้คำว่า “น้อย” จากการเรียกขานตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นตัวละครหลักในตัวบทว่า “คนิงเงาะน้อย” ซึ่งปฏิบัติการทางวาทกรรมนี้ให้ความหมายถึงการกดทับ และสร้างระบบวิธีคิดให้สังคมให้คุณค่ากลุ่มชาติพันธุ์ว่าเป็นคนกลุ่มน้อย ด้อยโอกาส เพื่อตอกย้ำและผลิตซ้ำวาทกรรมความเป็นอื่นให้มีความเข้มข้นชัดเจนยิ่งขึ้น

ต่อมาในยุคที่สองอำนาจในการกำหนดความหมายกลุ่มชาติพันธุ์ก็ถูกผลิตซ้ำด้วยวาทกรรมการพัฒนา ซึ่งเป็นมรดกตกทอดมาจากยุคล่าอาณานิคม ที่มีการใช้นโยบายการผสมกลมกลืน (assimilation) เพื่อหลอมรวมคนกลุ่มชาติพันธุ์ให้กลายเป็น “คนไทย” ที่มีความจงรักภักดีในสามสถาบันหลัก คือ ชาติ ศาสนา (พุทธ) และพระมหากษัตริย์ เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของกลุ่มคนชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่คนไทย สู่ความเป็นไทย (ประสิทธิ์ สปริษา, 2556) ซึ่งนโยบายดังกล่าวมีเป็นลักษณะการสั่งการ

จากบนลงล่าง ทำให้เกิดขัดแย้งและต่อรองอำนาจขึ้นภายใต้การขับเคลื่อนของขบวนการเคลื่อนไหวกลุ่มชาติพันธุ์ในช่วงทศวรรษ 2520 – 2530 ซึ่งมีจุดกำเนิดบริเวณพื้นที่สูงแถบภาคเหนือ โดยการจัดกิจกรรมของขบวนการก็ได้มีกลุ่มชาติพันธุ์มณีเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ในยุคนี้จึงถูกกำหนดและสื่อสารภายในปริณิณขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ที่มีลักษณะการตอบโต้ว่าทกรรม “การพัฒนา” ของรัฐที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ อย่างไรก็ตามการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อการเข้าถึงสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ในยุคเริ่มต้นนี้ บทบาทของกลุ่มชาติพันธุ์มณียังไม่ชัดเจนเท่ากับกลุ่มชาติพันธุ์ทางภาคเหนือ แต่ก็ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการต่อสู้ต่อรองอำนาจเพื่อการเข้าถึงสิทธิพลเมืองเป็นครั้งแรก

ขณะที่ในยุคที่สามความหมายเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มณี ถูกกำหนดและสื่อสารผ่านวาทกรรมว่าด้วยเรื่องสิทธิและวัฒนธรรม การต่อสู้ต่อรองเพื่อกำหนดความหมายกลุ่มชาติพันธุ์มณี เริ่มมีความชัดเจนขึ้นหลังจากปีพ.ศ. 2550 จากปัจจัยภายนอกเป็นสำคัญ ทั้งกระแสสากล คือ บริบททางสังคมโลก ที่ผลักดันให้รัฐลงนามในปฏิญญาสากลและรับรองสถานะชนเผ่าพื้นเมือง รวมถึงกระแสภายในประเทศ บริบททางสังคมการเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งรุกเข้าไปสู่ชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดความพยายามต่อรองอำนาจเพื่อกำหนดความหมายกลุ่มชาติพันธุ์จากกลุ่มวัฒนธรรมย่อย (sub culture) ที่เป็นรูปธรรมตามทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ ขณะที่การสื่อสารที่ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มณีในช่วงเวลานี้ส่วนใหญ่มาจากเรื่องจริง (nonfiction) ได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง การเคลื่อนไหวของเครือข่ายชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย (คชท.) เนื้อหาประเภทข่าวและสารคดีทางสื่อมวลชน ซึ่งสะท้อนถึงการต่อสู้ต่อรองเพื่อช่วงชิงอำนาจในการกำหนดความหมายจากกลุ่มวัฒนธรรมย่อย บนพื้นที่สาธารณะ โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ช่อง ThaiPBS ที่ได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์หลายครั้ง โดยมุ่งสื่อสารกับสาธารณะถึงสิทธิความเท่าเทียมของกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงวัฒนธรรมของชาวมณีที่มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างไปจากชนกลุ่มใหญ่ในประเทศ แต่มี

ความเปราะบางและประสบปัญหาจากการผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมหลัก ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ตกอยู่ในสถานะที่เสี่ยงต่อการสูญเสียอัตลักษณ์วัฒนธรรม และอาจสูญสิ้นเผ่าพงศ์ได้

2) การขับเคลื่อนประเด็นสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์มณี

การเคลื่อนไหวด้านสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์มณีเกิดขึ้นภายใต้การต่อสู้ต่อรองทางความหมายต่อวาทกรรมกระแสหลักที่เบียดขับและกดทับกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งส่งผลต่อการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการขั้นพื้นฐานของรัฐ การต่อต้านขัดขืนหรือไม่ยอมจำนนเป็นลักษณะของการกระทำหมู่ (collective action) ภายใต้กรอบทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ (new social movement) มีเป้าหมายเพื่อการรื้อสร้างวาทกรรม และนิยามตัวตน อัตลักษณ์ใหม่แก่กลุ่มชาติพันธุ์ ภายใต้หลักการสิทธิมนุษยชน และหลักการสากลว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง ซึ่งงานวิจัยนี้ศึกษาตัวแสดงหลักในขบวนการเคลื่อนไหวด้านสิทธิกลุ่มชาติพันธุ์มณี 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์มณี นักกิจกรรม และนักวิชาการ ผลการศึกษายกย่องบทบาทการเคลื่อนไหวของกลุ่มตัวอย่างในขบวนการทั้ง 3 กลุ่ม สามารถสรุปข้อค้นพบได้ดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มชาติพันธุ์มณี ตัวแสดงหลักในขบวนการ

ซึ่งมีสถานะเป็นผู้ถูกกระทำและได้รับผลกระทบจากวาทกรรมกระแสหลัก โดยในการศึกษาผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มชาติพันธุ์มณีเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 4 กลุ่ม กระจายอยู่ใน 3 จังหวัด คือ ตราชู และพัทลุง ทุกกลุ่มได้เปลี่ยนวิถีชีวิตเป็นแบบกึ่งชุมชน และตั้งถิ่นฐานถาวรแล้ว อีกทั้งประชากรของแต่ละกลุ่มก็ได้รับการรับรองสถานะพลเมือง และเข้าถึงสิทธิสวัสดิการพื้นฐานแล้วด้วยเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามประเด็นการเรียกร้องสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์มณีกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่มให้ความสำคัญกับการเรียกร้องสิทธิในการมีที่ดินทำกินและอยู่อาศัยอย่างถูกต้อง แต่ข้อเรียกร้องดังกล่าวในแต่ละกลุ่มก็มีมิติที่ต่างกัน เนื่องจากวิถีชีวิตและบทบาททางสังคมที่ต่างกัน กลุ่มที่ต้องพึ่งพิงเศรษฐกิจภายนอก จากการรับจ้างทำสวนยาง รับจ้างทั่วไป หรือร่วมกับผู้ประกอบการการท่องเที่ยว มีความต้องการในการถือครองสิทธิเหนือที่ดินทำกินและอยู่อาศัยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ในขณะที่กลุ่มที่ยังมีวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพิงการหาของป่า ล่าสัตว์ต้องการให้รัฐประกาศเขตคุ้มครองทางวัฒนธรรม เพื่อดำรงชีวิตตามวิถีดั้งเดิม อาศัยและ

เคลื่อนย้ายที่อยู่ไปได้อย่างอิสระ และไม่ผิดกฎหมาย ความต้องการที่แตกต่างกันทำให้การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประเด็นสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์มาายังขาดเอกภาพ ไม่สามารถกำหนดทิศทาง การเคลื่อนไหวที่ชัดเจน ดังตัวอย่างบทสัมภาษณ์ถึงความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์ต่อไปนี้

“สิทธิต่าง ๆ ถือว่ามีครบถ้วน ทั้งการศึกษา การรักษาพยาบาล สวัสดิการต่าง ๆ อย่างเด็ก ๆ ได้เรียนหนังสือทั้งหมดในระดับอนุบาล ถึงประถม ตอนนี้อยู่ที่บ้านปลายคลองตง มีบัตรประชาชนครบ 100 % ทำกันมาเรื่อย ๆ จนเรามีบัตรครบทุกคนเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2560 ดังนั้นเรื่องสิทธิพื้นฐานในฐานะพลเมืองจึงถือว่าไม่เป็นปัญหาแล้วในปัจจุบัน ปัญหาหลัก ๆ ที่กำลังประสบอยู่คือปัญหาเรื่องที่ดินทำกินและอยู่อาศัย เนื่องจากตอนนี้อยู่อาศัยในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า แม้จะได้รับอนุญาตให้อยู่อาศัยได้ แต่ก็ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง จะไปตัดต้นไม้หรือทำอะไร เพื่อทำสวนก็ไม่สามารถทำได้ เหตุผลคือคนเราเพิ่ม แต่ที่ดินทำกินน้อยไม่พอต่อการดำรงชีวิต อยากให้หน่วยงานรัฐเข้ามาช่วยเหลือเรื่องสิทธิในที่ดินทำกินและอยู่อาศัย เพราะมาที่นี่คงจะไม่เคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยตามวิถีเดิมอีกแล้ว”

ตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์มณีกลุ่มบ้านปลายคลองตง สัมภาษณ์เมื่อ 5 กันยายน 2564

“อยากมีที่อยู่ ที่ไหนก็ได้ในป่านี้ อาจจะไม่ใช่ตรงนี้ก็ได้อีก เพราะว่าพี่น้องเรายังหาหัวมัน กินหัวมันอยู่ มาอยู่ตรงนี้ก็ 2 ปีแล้ว อยากให้อยู่ชีวิตในป่า เคลื่อนที่ได้อย่างอิสระ ไม่ได้ต้องการมีเอกสารสิทธิ์ ต้องการเพียงแคสิทธิที่จะใช้ชีวิตตามวิถีและวัฒนธรรมของมานิเท่านั้น”

ตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์มณีทุ่งนาฮี
สัมภาษณ์เมื่อ 12 กันยายน 2564

ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์มณีสามารถเข้าถึงสิทธิสวัสดิการพื้นฐานได้แล้ว แต่ยังคงต้องการความรู้ในการใช้สิทธิของตนเอง เนื่องจากธรรมชาติของกลุ่มชาติพันธุ์มานิ นับได้

ว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเปราะบางทั้งทางด้านประชากร และวิถีชีวิตวัฒนธรรมมากที่สุดกลุ่มหนึ่งของประเทศไทย ไม่ค่อยได้รับความสนใจจากรัฐและสังคม เท่ากับกลุ่มชาติพันธุ์ทางภาคเหนือ แม้ว่าจะเข้าถึงสิทธิพื้นฐานได้แล้ว แต่นับว่าช้ามากเมื่อเทียบกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในประเทศ ทำให้คนในกลุ่มยังไม่ค่อยได้รับการศึกษามีอุปสรรคในการสื่อสารด้วยภาษาที่เป็นทางการ แตกต่างกับกลุ่มชาติพันธุ์มณีลาบรี หรือเผ่าตองเหลืองทางภาคเหนือ ที่งานวิชาการระบุว่ามีความรู้ด้านชาติพันธุ์ที่คล้ายกัน คือเป็นชาติพันธุ์กลุ่มที่มีการอาศัยและมีความเป็นอยู่แบบเก่าเร่ร่อน ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง แต่ชาวมณีลาบรีกลับได้รับความสนใจจากรัฐด้วยการดำเนินนโยบายด้านการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องหลายทศวรรษ

2.2 นักกิจกรรม ผลการศึกษากลุ่มนักกิจกรรมที่เคลื่อนไหวด้านสิทธิกลุ่มชาติพันธุ์มานิ สรุปได้ว่า นักกิจกรรมเป็น key man ในการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนด้านสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ขาดองค์ความรู้เรื่องสิทธิและการใช้สิทธิของตนเอง ไม่มีศักยภาพในการสื่อสาร หรือร่วมขบวนการเคลื่อนไหวด้วยตนเอง ต้องอาศัยนักกิจกรรมในฐานะสื่อบุคคล ผลักดันและให้ความช่วยเหลือเพื่อการเข้าถึงสิทธิ รวมถึงสื่อสารทำความเข้าใจและอำนวยความสะดวกในการเข้าร่วมกับองค์กรด้านสิทธิต่าง ๆ ตลอดจนการเชื่อมประสานกลุ่มชาติพันธุ์มณีกลุ่มต่าง ๆ ผ่านนักกิจกรรมในพื้นที่ โดยการทำงานในลักษณะเครือข่าย ทำให้เกิดการร่วมมือกันผลักดันการเคลื่อนไหวด้านสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ แต่อย่างไรก็ตามนักกิจกรรมแต่ละคน ในแต่ละพื้นที่ก็มีศักยภาพและลักษณะการทำงานที่ต่างกัน การแก้ปัญหาด้านสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์จึงขึ้นอยู่กับแนวคิดและบริบทของนักกิจกรรมแต่ละคนด้วย เช่นบางคนให้ความสำคัญด้านการสื่อสารสร้างความเข้าใจต่อสังคม บางคนให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ และบางคนให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนด้านสิทธิร่วมกับองค์กรภาคประชาชน เป็นต้น ดังนั้นการทำงานของนักกิจกรรมที่มีแนวทางที่ต่างกันทำให้การขับเคลื่อนด้านสิทธิกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มมีความเข้มข้นต่างกันด้วย ทั้งนี้เรียกได้ว่ากลุ่มนักกิจกรรมเป็น “สื่อบุคคล” ที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการสื่อสารระหว่างกลุ่ม

ชาติพันธุ์และสังคม และยังผลักดันให้กลุ่มชาติพันธุ์เข้าร่วมกับเครือข่ายชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย เพื่อร่วมเวทีสาธารณะเรียกร้องสิทธิ และร่างกฎหมายคุ้มครองวิถีชีวิตและวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงให้การสนับสนุนและผลิตสื่อเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์เผยแพร่ในสังคม ดังตัวอย่างบทสัมภาษณ์นักกิจกรรมที่ขับเคลื่อนด้านสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์มานี้ในพื้นที่

“ส่วนตัวทำหน้าที่เหมือนเป็นสื่อกลางระหว่างเครือข่ายชนเผ่าพื้นเมือง และชาวมานี เมื่อมีการขับเคลื่อนกฎหมายเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ก็ต้องมาสื่อสารทำความเข้าใจกับมานี การส่งเสริมและผลักดันให้มานีในพื้นที่ได้เข้าร่วมเวทีสาธารณะ เช่น ในปี 2559 ได้เคยพาตัวแทนมานีไปประชุมร่างพ.ร.บ. ชนเผ่าพื้นเมือง ที่จ. เชียงใหม่ ซึ่งก่อนปี 2559 รัฐและสังคมไม่ค่อยรู้จักและรับรู้เกี่ยวกับการมีอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์มานี งานดังกล่าวจึงทำให้สังคมได้รับรู้เกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของมานีมากขึ้น และงานประชุมเพื่อร่าง พ.ร.บ. ครั้งล่าสุด ได้พานายตัม รักษ์ป่าบอนไปร่วมประชุมด้วย โดยตัมสามารถพูดถึงความต้องการของตนเองและกลุ่มชาติพันธุ์บนเวทีสาธารณะได้ เช่นเมื่อถูกถามว่า “ทำไมต้องอยู่ในป่า” ตัมตอบว่า “ป่าคือบ้าน ต้นไม้คือชีวิต”

นักกิจกรรม (3) สัมภาษณ์เมื่อ 8 มิถุนายน 2564

“ส่งเสริมให้มานีสื่อสารเรื่องราวของตัวเอง ภูมิปัญญาวัฒนธรรมของพวกเขา เพื่อความอยู่รอดของมานีเอง ตอนนี้นานีรุ่นใหม่มีความรู้และมีความทันสมัยขึ้น เพราะได้มีโอกาสเรียนหนังสือ และสามารถใช้อุปกรณ์สื่อสารอย่างโทรศัพท์มือถือเข้าอินเทอร์เน็ตได้ เพราะฉะนั้นคนเหล่านี้จะเป็นกำลังหลักในการสื่อสารเรื่องราวของพี่น้องมานีในการสร้างความรู้ความเข้าใจและความเท่าเทียมในสังคมต่อไป”

นักกิจกรรม (4) สัมภาษณ์เมื่อ 8 กันยายน 2564

2.3 นักวิชาการ การศึกษานี้พบว่านักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงานร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งในมิติด้าน

สิทธิและด้านอื่น ๆ มีบทบาทในการขับเคลื่อนด้านสิทธิกลุ่มชาติพันธุ์มานีในฐานะผู้สนับสนุนข้อมูล องค์ความรู้ และวิพากษ์วิจารณ์กฎหมาย นโยบายด้านสิทธิ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทุกคนมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่าช่องว่างที่สำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาด้านสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์มานีคือ การขาดความรู้เรื่องการใช้สิทธิด้วยตนเอง รวมถึงการขาดเอกภาพในการบริหารจัดการ และแก้ปัญหาด้านสิทธิให้กับพี่น้องชาวมานี นอกจากนี้ นักวิชาการยังได้วิเคราะห์แนวทางการสื่อสารและต่อรองอำนาจเพื่อเข้าถึงสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ว่าจำเป็นต้องอาศัยสื่อบุคคล หรือนักกิจกรรมเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนด้านสิทธิ เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์เป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางมาก ยังไม่มีศักยภาพในการสื่อสารและเรียกร้องสิทธิด้วยตนเองได้ ดังตัวอย่างบทสัมภาษณ์นักวิชาการต่อไปนี้

“สื่อบุคคล (เพื่อน) คนที่มานีไวใจ คือ คนที่จะเชื่อมโยงมานีกับคนข้างนอก เพราะค่อนข้างจะรู้จักและเข้าใจวิถีของมานีอยู่แล้ว สำคัญมากเพราะจะเป็นคนกลางที่จะสื่อสารให้คนข้างนอก เช่น เจ้าหน้าที่รัฐ NGO นักท่องเที่ยว เข้าใจ จึงควรมีระบบที่สนับสนุนคนกลุ่มนี้ด้วย”

นักวิชาการ (2)

สัมภาษณ์เมื่อ 27 เมษายน 2564

“สื่อหลัก/สื่อมวลชน (Thai PBS) ก็มีส่วนช่วยได้ แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมาร่วมมือกัน สื่อมวลชนอาจจะทำหน้าที่เปิดประเด็น และจำเป็นต้องมีตัวแทนจากกลุ่มชาติพันธุ์เองเข้าไปร่วมแก้ปัญหาอย่างแท้จริง และไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของคนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด สร้างการสื่อสารที่ถูกต้องผ่านทั้งสื่อสาธารณะ และสื่อบุคคล”

นักวิชาการ (3) สัมภาษณ์

เมื่อ 11 พฤษภาคม 2564

ขณะที่นักวิชาการในพื้นที่จะแสดงบทบาทในฐานะผู้ให้ข้อมูลทางวิชาการจากผลงานการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในด้านต่าง ๆ แก่สื่อมวลชน เพื่อ

เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือแก่สังคม อีกทั้งนักวิชาการยังมีบทบาทในการสื่อสารข้อมูลทางวิชาการในเวทีสาธารณะต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนการเข้าถึงสิทธิ และการร่างกฎหมายที่สอดคล้องและคุ้มครองวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ด้วย

3) การสื่อสารเพื่อต่อรองอำนาจของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในฐานะกลุ่มวัฒนธรรมย่อย

ผู้วิจัยได้อาศัยกรอบการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์ (Critical Discourse Analysis หรือ CDA) เป็นแนวทางศึกษาการสื่อสารและต่อรองอำนาจของภาคประชาชนหรือกลุ่มวัฒนธรรมย่อยในการเข้าถึง การผลิต และเผยแพร่ตัวบท ปฏิบัติการทางวาทกรรม และบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการช่วงชิงอำนาจในการกำหนดความหมายกลุ่มชาติพันธุ์มานี้ โดยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

3.1 การเข้าถึงวาทกรรม (discursive access)

การเคลื่อนไหวทางสังคมด้านสิทธิกลุ่มชาติพันธุ์เริ่มต้นบริเวณพื้นที่สูงแถบภาคเหนือ เพื่อต่อต้านขัดขืนอำนาจการสั่งการและมอบหมายนโยบายจากบนลงล่าง ซึ่งการบริหารจัดการของรัฐดำเนินการภายใต้วาทกรรมการพัฒนาโดยไม่ให้ความสำคัญกับความแตกต่างหลากหลายทางอัตลักษณ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเล็กกลุ่มน้อยในประเทศ อีกทั้งสร้างภาพลักษณ์หรือมายาคติด้านลบให้กับกลุ่มชาติพันธุ์จนทำให้เกิดความไม่เท่าเทียม และละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การเคลื่อนไหวเพื่อต่อรองอำนาจของกลุ่มคนที่ถูกกีดกันเบียดขับให้กลายเป็นคนชายขอบเกิดขึ้นจากความไม่พอใจต่อการดำเนินนโยบายของรัฐ และต้องการจะกำหนดนิยามความหมายของกลุ่มตนให้สามารถดำรงรักษาวิถีอัตลักษณ์ของเผ่าพันธุ์ไว้ได้ภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

กรณีของกลุ่มชาติพันธุ์มานี้ในภาคใต้ของประเทศไทยเริ่มต้นการมีส่วนร่วมในขบวนการเคลื่อนไหวด้านชาติพันธุ์ตั้งแต่ทศวรรษที่ 2520 – 2530 แต่บทบาทของมานี้ในการเคลื่อนไหวช่วงแรกยังไม่โดดเด่นเท่ากับกลุ่มชาติพันธุ์ทางภาคเหนือ ต่อมาเมื่อเครือข่ายขบวนการเริ่มขยายตัวและได้รับความร่วมมือจากนักกิจกรรมและนักวิชาการในพื้นที่มากขึ้น การเคลื่อนไหวเพื่อเข้าถึงสิทธิ

ของกลุ่มชาติพันธุ์มานี้ก็เริ่มเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา โดยผลการศึกษามารถสรุปได้ว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมสามารถผลักดันกลุ่มชาติพันธุ์มานี้ให้สามารถเข้าถึงวาทกรรมในฐานะแหล่งกำเนิดสาร ทำให้การสื่อสารความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ถูกถ่ายทอดจากคนในกลุ่ม ไม่ใช่เป็นคนอื่นหรือคนนอกกลุ่มเท่านั้นที่เป็นผู้กำหนดและผูกขาดความหมายเช่นในอดีตที่ผ่านมา การเข้าถึงวาทกรรมดังกล่าวทำให้การรับรู้ความหมายเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มีความถูกต้องและเป็นข้อเท็จจริงขึ้น ซึ่งการผลิตสร้างความหมายโดยภาคประชาชนและสื่อมวลชนตั้งแต่พ.ศ. 2550 เป็นต้นมาถูกกำหนดและสื่อสารผ่านวาทกรรมสิทธิและวัฒนธรรม มีเป้าหมายเพื่อตอบโต้วาทกรรมความเป็นอื่นและการพัฒนาที่ถูกกำหนดและสื่อสารโดยชนชั้นนำและรัฐ อย่างไรก็ตามเนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์มานี้มีวิถีชีวิตที่กระจายตัวอาศัยอยู่เป็นกลุ่ม ๆ ทั่วบริเวณเทือกเขาบรรทัด ทำให้ความเป็นอยู่วิถีชีวิตและและบริบทของแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง และการเข้าถึงวาทกรรมของแต่ละกลุ่มก็มีโอกาสไม่เท่ากัน สำหรับกลุ่มที่ไม่มีโอกาสในการเข้าถึงวาทกรรมเลยทั้งในฐานะผู้ผลิตและผู้ใช้ประโยชน์ แต่ผลการศึกษาที่พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์มานิพยายามปฏิเสธความแปลกแยกแตกต่างที่ถูกกำหนดจากวาทกรรมความเป็นอื่นของรัฐ และพยายามดิ้นรนเพื่อให้หลุดพ้นจากการถูกกดขี่ดูถูก

3.2 ปฏิบัติการทางวาทกรรม (discursive practice) ปฏิบัติการทางวาทกรรมที่กลุ่มวัฒนธรรมย่อยใช้ต่อรองและตอบโต้กับวาทกรรมกระแสหลักในปริภูมิของการเคลื่อนไหวทางสังคม จะแตกต่างกันตามศักยภาพและบริบทของตัวแสดงในขบวนการ โดยในกลุ่มชาติพันธุ์มานี้ที่เป็นตัวแสดงหลักในขบวนการและเป็นผู้ถูกกระทำจากวาทกรรมกระแสหลัก ใช้ภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมเพื่อต่อสู้ต่อรองทางอำนาจ ที่มีเป้าหมายและวิธีการ 2 รูปแบบ คือ 1) การผลิตสร้างวาทกรรมตอบโต้ โดยการสื่อสารและต่อรองทางความหมายด้วยอัตลักษณ์ เช่น การพูดสื่อสารในภาษามานีหรือมานีบางกลุ่มยังคงดำรงชีวิตตามวิถีดั้งเดิม การรักษาภูมิปัญญาของกลุ่ม เช่น การทำบอเลา หรือลูกดอกอาบยาพิษ เพื่อใช้ในการล่าสัตว์เป็นอาหาร และ 2) การปฏิเสธวาทกรรม และกำหนดนิยามความหมายใหม่ เช่น การแต่งกาย

และใช้ชีวิตเหมือนชาวบ้านทั่วไป การเก็บออมและฝากเงิน กับธนาคาร การส่งลูกหลานไปโรงเรียน และการติดประตูปรับรางรถไฟหน้าบ้านเรือนหรือทางเข้าหมู่บ้าน ตลอดจนการเรียกร้องให้มีการออกเอกสารสิทธิเหนือที่ดินทำกินและอยู่อาศัย หรือการเรียกร้องให้รัฐประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรม

ขณะที่การขับเคลื่อนของนักกิจกรรมนั้นได้รับอิทธิพลมาจากการเคลื่อนไหวด้านสิทธิชนพื้นเมืองในระดับสากล มีภาคปฏิบัติทั้งการผลิตสร้างวาทกรรมเพื่อกำหนดนิยามความหมายใหม่แก่กลุ่มชาติพันธุ์ ขณะเดียวกันก็ตอบโต้วาทกรรมกระแสหลักโดยอาศัยความรู้และประสบการณ์จากการทำงานในฐานะคนในพื้นที่ ซึ่งพยายามผลักดันให้กลุ่มชาติพันธุ์สื่อสารในเวทีสาธารณะ และผลิตซ้ำวาทกรรมที่เป็นกลยุทธ์ในการเคลื่อนไหว เช่น วาทกรรม “ป่าคือบ้าน ต้นไม้คือชีวิต” ที่กลุ่มชาติพันธุ์ใช้สื่อสารในเวทีกิจกรรมชนเผ่าพื้นเมืองกับสื่อมวลชนและสังคม ได้ถูกนำมาผลิตซ้ำในสื่อกิจกรรมวันชนเผ่าพื้นเมืองในปีต่อ ๆ มา และถูกยกระดับเป็นอุดมการณ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์ใช้ในการต่อสู้ต่อรองเพื่อมีสิทธิในการอยู่อาศัยและดำรงชีวิตอยู่ในป่าตามวิถีดั้งเดิม

ส่วนบทบาทของนักวิชาการในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจะทำหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลทางวิชาการจากผลงานการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในด้านต่าง ๆ แก่สื่อมวลชน เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือแก่สังคม นอกจากนี้นักวิชาการก็จะมีบทบาทในการสื่อสารข้อมูลทางวิชาการหรือความรู้ในเวทีสาธารณะต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนการเข้าถึงสิทธิ และการร่างกฎหมายที่สอดคล้องและคุ้มครองวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่านักวิชาการมีโอกาสนในการเข้าถึงวาทกรรมในพื้นที่สาธารณะในฐานะผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ผลิตสร้างวาทกรรมที่สื่อสารวาทกรรมเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มานที่สำคัญ โดยในภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมของนักวิชาการสามารถอ้างอิงถึงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัยที่มีน้ำหนัก การสื่อสารวาทกรรมของนักวิชาการภายใต้บริบทการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเข้าถึงสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติ

พันธุ์มานิจึงมีความน่าเชื่อถือ และสร้างอำนาจในการต่อรองได้มากขึ้น

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาการสื่อสารภายในกลุ่มวัฒนธรรมย่อยชี้ให้เห็นว่า นักกิจกรรมและนักวิชาการมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมในฐานะพลเมืองไทยของกลุ่มชาติพันธุ์มานเป็นอย่างมาก แม้ว่านักกิจกรรมและนักวิชาการจะแสดงบทบาทของตัวกลางในการนำการเปลี่ยนแปลงด้านสถานการณ์สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตามในการสื่อสารหรือผลักดันการมีส่วนร่วม นั้น ก็แสดงให้เห็นถึงการครอบงำทางความคิดและอำนาจในการสื่อสารที่แตกต่างกันของตัวแสดงในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ทั้งนี้การสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์มานต่อข้อเรียกร้องด้านสิทธิต่าง ๆ จึงเกิดจากการปลุกฝังและครอบงำทางอุดมการณ์ผ่านวาทกรรมที่สื่อสารกันภายในขบวนการเอง และกลายเป็นข้อเรียกร้องที่มีความแตกต่างกันของมานแต่ละกลุ่ม รวมถึงการมีส่วนร่วมกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในระดับประเทศด้วย

4) ตัวบท

ผลการศึกษาในส่วนของการวิเคราะห์ตัวบทหรือเนื้อหาสื่อที่ภาคประชาชนสร้างขึ้นเพื่อต่อรองอำนาจกับวาทกรรมกระแสหลัก และสื่อสารกับสาธารณะ ในการสร้างการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์มานมาศึกษา จำนวน 4 ตัวบท ได้แก่ 1) แผ่นพับ “ชนเผ่ามานิ ตนมิคุณค่าในวิถีวัฒนธรรม ป่า สร้างสมดุลนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ” 2) ปฏิญญาหลิเป๊ะ : “เพื่ออนาคตของลูกหลาน ที่มีศักดิ์ศรี มีสิทธิ์ มีความเสมอภาค” 3) สารคดีสั้น “มานิ กับกำแพงภาพจำที่ต้องก้าวข้าม” และ 4) งานวันชนเผ่าพื้นเมือง ประจำปี 2564 “สัญญาประชาคมใหม่: คุ้มครองวิถีชีวิต สิทธิชนเผ่าพื้นเมือง” โดยศึกษาความหมายของตัวบทและบริบททางสังคมในขณะที่ยตัวบทปรากฏขึ้น มีผลการศึกษาดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาในส่วนของการวิเคราะห์ตัวบทหรือเนื้อหาสื่อที่ภาคประชาชนสร้างขึ้นเพื่อต่อรองอำนาจกับวาทกรรมกระแสหลัก และสื่อสารกับสาธารณะ ในการสร้างการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์มานิศึกษา

สื่อ	ตัวบท	ผู้ส่งสาร	ความหมาย	แนวทางการต่อรองอำนาจ	ช่วงเวลา/ บริบทสังคม	ผู้รับสาร
สิ่งพิมพ์	แผ่นพับ “ชนเผ่า มานิ ตน มี คุณค่าในวิถี วัฒนธรรม ป่า สร้าง สมดุลในเขต และความ หลากหลาย ทางชีว ภาพ”	กลุ่มชาติพันธุ์ มานิ/นัก กิจกรรม (มูลนิธิชนเผ่า พื้น เมืองเพื่อ การ ศึกษา และ สิ่งแวดล้อม)	ปฏิเสธการ เรียกขานกลุ่ม ชาติพันธุ์ว่า “เงาะป่า” หรือ “ซาไก” เรียกร้องให้ เรียกคนใน กลุ่มว่า “มา นิ” ซึ่งแปลว่า “มนุษย์” ที่ ควรได้รับสิทธิ และการ เคารพใน ศักดิ์ศรีความ เป็นมนุษย์ อย่างเท่า เทียมในสังคม	1. เปรียบเทียบคู่ตรงข้ามผู้ส่งสาร คือกลุ่มชาติพันธุ์ แทนตัวเองว่า “เรา” ที่ไม่ใช่คนกลุ่มเดียวกับผู้รับ สาร หรือผู้อ่าน ที่ถูกเรียกแทนว่า “คุณ” 2. ผลิตร่างวาทกรรม เพื่อปฏิเสธและตอบโต้วาท กรรมเดิมจากการเน้นข้อความด้วยการใช้ตัวอักษร และสีเน้นว่า “ในอดีตพวกคุณ อาจเคยรู้จักเราในชื่อ “เงาะป่า” หรือ ซาไก พวกเราอยากให้เรียกเราว่า มานิ ซึ่งแปลว่า มนุษย์ ” ซึ่งแปลความได้ว่าผู้ส่งสาร คือกลุ่มชาติพันธุ์ ต้องการให้ผู้รับสาร คือผู้อ่านหรือ คนทั่วไป เรียกพวกตนว่า “มานิ” ทั้งนี้ข้อความ ดังกล่าวที่ถูกทำให้โดดเด่นขึ้น แสดงถึงการให้ ความสำคัญของผู้ส่งสารมากกว่าเนื้อหาส่วนอื่น และ การบอกถึงความหมายของคำว่า “มานิ” ที่แปลว่า “มนุษย์” นั้นนับเป็นการต่อรองถึงความเท่าเทียม กันของกลุ่มชาติพันธุ์และคนทั่วไปในสังคมด้วย 3. รื้อสร้างวาทกรรมเกี่ยวกับชาติกำเนิดของกลุ่ม ชาติพันธุ์ จากข้อความว่า “มานิ เป็นกลุ่มคนดั้งเดิม ที่มีประวัติศาสตร์มายาวนานนับพันปี เป็นตัวแทน ของกลุ่มคนยุคเริ่มแรกก่อนสร้างบ้านเมืองถาวร...” ข้อความดังกล่าวเป็นการสื่อสารเพื่อต่อรองกับ อำนาจรัฐในการประกาศใช้นโยบายทางคืนผืนป่า โดยการปฏิเสธว่าเป็นสมบัติของรัฐ และพวกเขา เป็นผู้บุกเบิก ขณะเดียวกันก็ต่อรองกับวาทกรรม ความเป็นอื่น จากวาทกรรมหลัก ซึ่งรัฐใช้อ้าง ความชอบธรรมในการจัดการ กับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศ และใช้สถานปนาความเป็นรัฐชาติ สมัยใหม่ ที่มีความเจริญ ทันสมัย และศิวิไลซ์ เพื่อ ความทัดเทียมหาอำนาจ โดยการแบ่งแยก ความเป็นไทยและความอื่นกับคนในชาติเอง การ ต่อรองนี้ให้ความหมายใหม่ว่า มานิอยู่มาก่อนเกิด ประเทศไทยเสียอีก ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความผิดพลาดที่ เกิดขึ้นจากวาทกรรมกระแสหลัก	พ.ศ. 2561/ ชวามานิเริ่ม ได้รับการ รับรองสถานะ พลเมืองไทย ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2560 เป็นต้น มา แต่รัฐบาล ที่มาจากการ รัฐประหารได้ ประกาศ นโยบาย “ทางคืนผืน ป่า” ซึ่งมี ผลกระทบต่อ กลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีวิถีชีวิตอยู่ ในป่า	สังคม/คน นอกกลุ่ม ชาติพันธุ์
แถลง- การณ์ / สื่อมวลชน	ปฏิญญาสิทธิ เป๊ะ : “เพื่อ อนาคตของ ลูกหลาน ที่	กลุ่มชาติพันธุ์ มานิ/ ชาวเล/ กระเหรี่ยง/ ลูกหลาน ที่	กลุ่มชาติพันธุ์ ในประเทศทั้ง ในแถบที่ราบ สูง ชายฝั่ง	1. เปรียบเทียบคู่ตรงข้าม ผู้ส่งสาร คือกลุ่มชาติพันธุ์ แทนตัวเองว่า “พวกเรากลุ่มชาติพันธุ์” เพื่อต้องการ จะสื่อสารกับผู้รับสารที่ไม่ใช่คนกลุ่มเดียวกัน และนัย	พ.ศ. 2563/ หลังการ จัดการ เลือกตั้งในปี	รัฐ/ สังคม/คน นอกกลุ่ม ชาติพันธุ์

สื่อ	ตัวบท	ผู้ส่งสาร	ความหมาย	แนวทางการต่อรองอำนาจ	ช่วงเวลา/ บริบทสังคม	ผู้รับสาร
มีศักดิ์ศรี มีสิทธิ มี ความเสมอ ภาค”	นักกิจกรรม/ นักวิชาการ	ทะเลและป่า พื้นราบมี ความสัมพันธ์ เฉกเช่นพี่น้อง และร่วมมือ กันส่งเสริม และผลักดัน กฎหมาย คุ้มครองวิถี ชีวิตและ วัฒนธรรมของ กลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อความ ศักดิ์ศรีความ เท่าเทียม และ ความยั่งยืน ของอัตลักษณ์ ชาติพันธุ์	ทะเลและป่า พื้นราบมี ความสัมพันธ์ เฉกเช่นพี่น้อง และร่วมมือ กันส่งเสริม และผลักดัน กฎหมาย คุ้มครองวิถี ชีวิตและ วัฒนธรรมของ กลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อความ ศักดิ์ศรีความ เท่าเทียม และ ความยั่งยืน ของอัตลักษณ์ ชาติพันธุ์	ที่ต้องการส่งสารโดยตรงถึงรัฐ ซึ่งหมายถึงชั่วคราวข้าม กับกลุ่มตน 2. การรื้อสร้างวาทกรรมเดิมและกำหนดนิยามใหม่ ต่อรองกับความรู้ ความเชื่อที่เคยถูกกำหนดให้เป็น วาทกรรมกระแสหลัก ผ่านข้อความว่า ... “พวกเรา กลุ่มชาติพันธุ์ ได้บุกเบิกอาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินนี้มา แต่เดิม ก่อนมีการกำหนดอาณาเขตประเทศไทย” หมายถึงมานี้ไม่ใช่ผู้มาอยู่ที่หลังการสถาปนา อาณาจักรไทย ตามความรู้ ความเชื่อที่เคยถูก กำหนดให้เป็นวาทกรรมกระแสหลัก 3.การผสมผสานวาทกรรมเดิมกับวาทกรรมใหม่ โดย การให้คุณค่าวัฒนธรรมย่อย จากข้อความว่า “พวก เรากลุ่มชาติพันธุ์ มีวิถีเรียบง่าย สอดคล้องกับ ระบบธรรมชาติที่เราอยู่อาศัย สร้างขนบธรรมเนียม ภูมิปัญญา ความเชื่อ ภาษา วัฒนธรรมที่เป็น อัตลักษณ์ของเราเอง และปฏิบัติสืบต่อกันมาหลาย ชั่วอายุคน” ซึ่งข้อความดังกล่าวปฏิเสธ และต่อต้าน มายาคติเกี่ยวกับความป่าเถื่อน ล้าหลัง และไม่เจริญ ของกลุ่มชาติพันธุ์ 4. การผลิตสร้างวาทกรรม จากการวิพากษ์นโยบาย รัฐ ดังข้อความที่ว่า “แต่ความเจริญที่ถาโถมเข้ามา พร้อมกับนโยบายต่าง ๆ ของรัฐ เช่น การส่งเสริม การท่องเที่ยว การส่งเสริมเกษตรกรรมเชิงพาณิชย์ รวมทั้งการประกาศเขตอนุรักษ์ สิ่งเหล่านี้ไม่เพียง ทำให้พวกเราไม่มีความมั่นคงในการอยู่อาศัย ที่ทำ กิน และพื้นที่ทางจิตวิญญาณเท่านั้น แต่ยังทำให้ อัตลักษณ์ของพวกเราสั่นคลอนไปด้วย และจะยิ่งทวี ความรุนแรงมากขึ้น หากไม่ได้รับการแก้ไขอย่าง ถูกต้องและทันที่ 10 ปีของการมีมติ คณะรัฐมนตรีในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล มีปัญหาบาง ประการที่คลี่คลายไป แต่มีอีกหลายประการที่ยัง ไม่ได้รับการแก้ไข เพราะปัญหาของพวกเราเป็น ปัญหาเชิงโครงสร้างเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน หลายกระทรวง” 5. การเสริมสร้างพลังอำนาจ จากชาวเล มานี และ กระเหรี่ยงจากภาคเหนือ จากข้อความที่ว่า “ในขณะที่ ที่พวกเรากลุ่มชาติพันธุ์ได้ตระหนักถึงปัญหาข้างต้น จึงได้รวมตัวกันทั้งระดับชุมชนเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย	พ.ศ. 2562 มี สมาชิกสภาผู้ แทนราษฎรที่ เป็นกลุ่มชาติ พันธุ์ได้รับการ เลือกตั้ง และ ได้แสดง บทบาททาง การเมืองที่ สำคัญในการ ผลักดัน นโยบายใน การส่งเสริม และคุ้มครอง กลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้ บรรยากาศใน การร่าง กฎหมายและ การขับเคลื่อน ด้านสิทธิของ กลุ่มชาติพันธุ์ ต่าง ๆ ใน ประเทศไทยมี ความตื่นตัว มากขึ้น	

สื่อ	ตัวบท	ผู้ส่งสาร	ความหมาย	แนวทางการต่อรองอำนาจ	ช่วงเวลา/ บริบทสังคม	ผู้รับสาร
				ทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตและผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาระดับนโยบายอย่างต่อเนื่อง พวกเราจึงขอให้ปฏิญญาว่า จะร่วมกันทำงาน ประสานพี่ ประสานน้อง เฉกเช่นที่ได้ทำมาต่อไปอย่างเข้มแข็งมากขึ้น และจะร่วมกันผลักดันร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและคุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ให้สำเร็จ มีผลบังคับใช้ภายในปี พ.ศ.2565 ทั้งนี้เพื่ออนาคตของลูกหลาน ที่มีศักดิ์ศรี มีสิทธิ์ มีความเสมอภาค มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน ดำรงวิถีชีวิต ภายใต้ประเพณี ภาษา วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและความเชื่ออันเป็นอัตลักษณ์ของเราได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน” ซึ่งการรวมกลุ่มกันในลักษณะนี้จะสร้างอำนาจการต่อรองได้มากขึ้น โดยเฉพาะการผลักดันร่างพระราชบัญญัติ ที่เสนอในภาพรวมของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ไม่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น จะก่อให้เกิดคุณประโยชน์ในวงกว้าง		
สื่อใหม่ (ยูทูบ)	สารคดีสั้น “มานิ กับ กำแพงภาพ จำที่ต้อง ก้าวข้าม”	กลุ่มชาติพันธุ์ มานิ/ นัก กิจกรรม (สสส./ ศูนย์ สื่อพลเมือง)	สังคมที่ เปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้กลุ่ม ชาติพันธุ์ต้อง ปรับเปลี่ยน วิถีชีวิตอย่าง หลีกเลี่ยง ไม่ได้แต่ ปัญหาสิทธิขั้น พื้นฐานใน ฐานะพลเมือง ที่มานิควรจะ ได้รับ ยังถูก ขัดขวางด้วย อคติทางชาติ พันธุ์	1. การรื้อสร้างวาทกรรมเดิมและกำหนดนิยามใหม่ ปฏิเสธการรับรู้เกี่ยวกับความป่าเถื่อน ล้าหลังของ กลุ่มชาติพันธุ์ เช่น การนำเสนอจากภาพการเดินทาง ไปโรงเรียนของเด็ก ๆ ชาวมานิบ้านปลายคลองตง อ. ปะเหลียน จ. ตรัง และการใส่คำบรรยายว่า “นี่ไม่ใช่ ภาพจำของทุกคน ที่ว่า มานิดองอยู่ในป่า” ภาพและ คำบรรยายภาพดังกล่าวสะท้อนการปฏิเสธการรับรู้ เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกปลูกฝังและถ่ายทอดใน สังคมไทย และยังคงถึงนัยของความเป็นปกติใน การใช้ชีวิตประจำวันเช่นเดียวกันคนในท้องถิ่นทั่วไป 2. การผสมผสานวาทกรรมเดิมกับวาทกรรมใหม่ ต่อรองความเป็นคนไทยด้วยการร้องเพลงชาติ โดย การนำเสนอภาพ กิจกรรมร้องเพลงชาติและชักธง ชาติขึ้นสู่ยอดเสาของนักเรียน ซึ่งรวมถึงนักเรียนชาว มานิด้วย เสียงร้องเพลงชาติของนักเรียนในโรงเรียน รวมถึงนักเรียนมานิ แสดงให้เห็นถึงการต่อรอง ความหมายในความเป็นคนไทย โดยการยอมรับ เอกลักษณ์ความเป็นไทย (ธงชาติ และเพลงชาติ) 3. การผลิตสร้างวาทกรรม ความเปลี่ยนแปลงของวิถี ชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตามบริบททาง สังคม และความจำเป็นต้องได้รับสิทธิในฐานะ พลเมืองไทย	พ.ศ. 2563/ บริบททาง การเมือง เช่นเดียวกัน กับปฏิญญา หลี่เป๊ะ ขณะที่บริบท ทางสังคมใน แง่ของการ สื่อสารนั้น ช่องทาง สื่อสารใหม่ ได้รับความ นิยมจากผู้ ใช้สื่อมาก ขึ้น การนำเสนอ สารคดี เกี่ยวกับกลุ่ม ชาติพันธุ์ทาง ยูทูบจึง สามารถเข้าถึง กลุ่มผู้ใช้ที่	สังคม/คน นอกกลุ่ม ชาติพันธุ์

สื่อ	ตัวบท	ผู้สังสาร	ความหมาย	แนวทางการต่อรองอำนาจ	ช่วงเวลา/ บริบทสังคม	ผู้รับสาร
					เป็นคนรุ่นใหม่ ได้มากขึ้น	
สื่อ กิจกรรม/ สื่อ ออนไลน์)	งานวันชน เผ่าพื้นเมือง ประจำปี 2564 “สัญญา ประชาคม ใหม่: คุ้มครองวิถี ชีวิต สิทธิ ชนเผ่า พื้นเมือง	กลุ่มชาติพันธุ์ มานิ/ นัก กิจกรรม / นักวิชาการ (คทช./ สขพ.)	ความสำคัญ ของของพรบ. คุ้มครองวิถี ชีวิตและ วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งจะมีผลต่อ การดำรงอยู่ ของกลุ่มชาติ พันธุ์ใน ประเทศไทย อย่างเท่า เทียม รวมถึง จัดการถูกกด ทับทางอำนาจ และกฎหมาย ที่ไม่เข้าใจวิถี ชีวิตและ วัฒนธรรมที่ แตกต่าง	1. การผสมผสานวาทกรรมเดิมกับวาทกรรมใหม่ โดย วาทกรรม “คนป่า” ผสานเข้ากับการใช้ชีวิตใน ฐานะผู้พิทักษ์และดูแลป่าไม้ เพื่อให้คุณค่าวัฒน ธรรมย่อย จากป้ายเชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรมและ ป้ายผ้าที่เขียนข้อความว่า “ป่าคือบ้าน ต้นไม้คือ ชีวิต” มีนัยยะที่กล่าวถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ อาศัยอยู่ในป่าที่เปรียบเสมือน “บ้าน” ซึ่งตรงกับ ความเข้าใจเดิมของคนทั่วไปที่มีกับเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ ว่า “คนป่า” หรือ “ชาวป่า” ขณะที่การอยู่อาศัยใน ป่าของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นเป็นมิตรกับธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม เพราะต้นไม้เปรียบเสมือนชีวิต ถ้าไม่มี ต้นไม้ชาวนาก็จะไม่มีชีวิต 2. การผลิตสร้างวาทกรรม จากการวิพากษ์นโยบาย รัฐ และกฎหมาย นำมาคำพูดบางส่วน (quote) ของ นักกิจกรรม นักวิชาการ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และกลุ่มชาติพันธุ์ มาผลิตและนำเสนอซ้ำในรูปแบบ ของโปสเตอร์ และสื่อสารในเพจเฟซบุ๊กหลังจากจบ งาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้ “ที่ผ่านมาเราผลักดันนโยบาย เพื่อเรียกร้องสิทธิชน เผ่าพื้นเมืองทุกระดับหมดแล้ว แต่ปัญหาเหล่านี้ก็ยัง ไม่จางหายไปจากเรา ไม่มีบัตรประชาชน ที่อยู่อาศัย เข้าไม่ถึงทรัพยากร ในอดีตชาวนาก็ปลูกข้าว คล้ายกับไร่หมุนเวียนชนเผ่าพื้นเมืองบนดอย แต่วิถี นี้หายไป” วิทวัส เทพสง นักกิจกรรมกรรมและ ตัวแทนชนเผ่าพื้นเมืองภาคใต้ 3. “กฎหมายคุ้มครองและส่งเสริมกลุ่มชาติพันธุ์ จะ ให้ประโยชน์หลายอย่างกับสังคมไทย ช่วยสร้าง รายได้จากวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ที่เป็นมรดกโลกและ ต้นทุนสำคัญของชาติ ช่วยลดความเหลื่อมล้ำ นำมาซึ่ง ความเข้มแข็งของสังคมและสร้างประโยชน์มหาศาล ให้กับประเทศไทย” อภินัน ธรรมเสนา ผู้แทนศูนย์ มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) การเสริมสร้าง พลังอำนาจ จากกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มในประเทศ องค์กรภาคประชาชน นักวิชาการเพื่อสร้างอำนาจใน การต่อรองให้มากขึ้น	พ.ศ. 2564/มี การระบาด ของโรคโควิด 19 อย่าง รุนแรงใน ประเทศ ส่งผลกระทบ ต่อเศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนการ ผลักดัน กฎหมาย คุ้มครองกลุ่ม ชาติพันธุ์ตก อยู่ในภาวะ ชะงักงัน แต่ก็ มีความ พยายามของ ภาคประชาชน ในการ ขับเคลื่อน ผ่านรูปแบบ ออนไลน์ ต่าง ๆ	กลุ่มชาติ พันธุ์และ ประชาชน ทั่วไป

จากผลการศึกษาข้างต้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มวัฒนธรรมย่อยพยายามใช้วิธีการที่หลากหลายในการสื่อสารและต่อรองอำนาจผ่านตัวบทต่าง ๆ เพื่อต่อรองอำนาจและการเข้าถึงสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์มานี้ โดยวิธีการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงปฏิบัติการทางวาทกรรม ที่มีการต่อสู้ต่อรองกันระหว่างวาทกรรมหลักและวาทกรรมต่อต้านตลอดเวลา โดยกลุ่มวัฒนธรรมย่อยพยายามสื่อสารความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ในทางตรงกันข้ามกับอุดมการณ์หลัก คือ ความเป็นหนึ่งเดียวกันของชาวนานักกับสังคมไทย ปฏิเสธความเป็นอื่น และความเป็นปกติของกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่ใช่คนป่า ไร้ความเจริญ แต่เป็นกลุ่มคนที่ถูกละเลย และได้รับผลกระทบจากนโยบายที่ไม่เป็นธรรม ขณะเดียวกันก็ผลิตสร้างวาทกรรมต่อต้านความผิดพลาดของอุดมการณ์หลัก โดยการวิพากษ์วิจารณ์กฎหมายและนโยบายรัฐที่ไม่ส่งเสริมสิทธิความเท่าเทียมของคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งปฏิบัติการทางวาทกรรมเชิงอุดมการณ์นี้เป็นผลพวงมาจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งเสริมสิทธิและความเท่าเทียมของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ อีกทั้งบริบททางการเมืองที่มีสส. จากกลุ่มชาติพันธุ์ได้รับเลือกตั้ง ทำให้การสื่อสารผ่านตัวบทต่าง ๆ ได้รับแรงหนุนเสริมให้สามารถท้าทายและต่อรองอำนาจกับอุดมการณ์หลักได้มากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. อำนาจในการกำหนดความหมายกลุ่มชาติพันธุ์มานี้ในสังคมไทย

ในทัศนะของฟูโกต์นั้นความรู้และความจริงที่เป็นแบบแผนความเชื่อ ค่านิยม และชนบทปฏิบัติของสังคมถูกสร้างขึ้นด้วยอำนาจ ทั้งยังถูกบดบังและครอบงำด้วยอำนาจฝังรากลึกลงไปในระดับสำนึกแยกแยะความผิด ถูก ควร ไม่ควรทำ โดยที่มนุษย์ไม่สามารถตระหนักรู้ได้ว่าแบบแผนความคิด ค่านิยม รวมถึงอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่รับรู้และยึดถือปฏิบัติจนกลายเป็นเรื่องปกตินั้นเกิดจากอำนาจของวาทกรรม ที่สามารถกำหนดความหมาย คุณค่า และบรรทัดฐานของสิ่งต่าง ๆ ในสังคม แต่ทั้งนี้อำนาจนั้นไม่เคยดำรงอยู่อย่างคงทนถาวร เพราะในทุก ๆ พื้นที่ในสังคมจะเต็มไปด้วย

การช่วงชิงอำนาจของกลุ่มคนเพื่อช่วงชิงความเป็นเจ้า (hegemony) เหนือปริมณฑลหรือพื้นที่ต่าง ๆ วาทกรรมที่นิยามความหมายสรรพสิ่งในแต่ละยุคละสมัย จึงมีความเปลี่ยนแปลงและแตกต่างไปตามความผันแปรของอำนาจนั้น ดังที่การกำหนดความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์มานี้ในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้ผันแปรไปตามอำนาจและบริบททางสังคมถึง 3 ระลอก และแต่ละระลอกก็มีผลต่อการเข้าถึงสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ด้วย

อำนาจในการกำหนดความหมายในยุคแรกถูกสื่อสารด้วยวาทกรรมความเป็นไทยและความเป็นอื่น โดยกลุ่มชนชั้นปกครองในสังคม ผลของวาทกรรมดังกล่าวทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มานี้ถูกแยกออก (exclusion) จากความเป็นไทย ซึ่งเป็นกลยุทธ์เดียวกับที่นักล่าอาณานิคมตะวันตกใช้ให้ความหมายแก่คนพื้นเมืองที่ต้องการเข้าไปยึดครองดินแดน เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ขณะที่นิยามดังกล่าวก็สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของคนตะวันตกที่เจริญก้าวหน้าและทันสมัยกว่า โดยชาอิด อธิบายว่า ขั้วที่แบ่งแยกกันระหว่างตะวันตกและตะวันออกไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หากแต่ได้รับการประกอบสร้างขึ้น (constructed) ผ่านทางปฏิบัติการทางภาษา หรือวาทกรรม (discourse) ตามทัศนะของมิเชล ฟูโกต์ ซึ่งกลยุทธ์สำคัญที่ทำให้วาทกรรมตะวันออกนิยมมีอำนาจและแทรกซึมเข้าสู่สำนึกทั้งชาวตะวันตกและกลุ่มชนชาติอื่น ๆ ก็คือการสื่อสารผ่านภาพตัวแทน หรืออีกนัยหนึ่งภายใต้ลัทธิตะวันออกนิยม ความรู้/ความจริง (knowledge/truth) เกี่ยวกับโลก ตะวันออก คนตะวันออก และวัฒนธรรมแบบตะวันออกจะถูกสร้างให้มีลักษณะด้อยอำนาจกว่าความเป็นตะวันตก ทั้งในเชิงสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง รวมถึงการให้คำอธิบายด้วยว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโลกตะวันตกกับชนชาติอื่น ๆ พึงเป็นเช่นไร หรือชาวตะวันตกมีความชอบธรรมที่จะประพฤติปฏิบัติต่อกลุ่มสังคมอื่น ๆ ในโลกใบนี้ได้อย่างไร (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินนิมาน, 2560)

ขณะที่การกำหนดความหมายที่แสดงถึงความเป็นอื่นให้กับกลุ่มชาติพันธุ์มานี้ในสังคมไทย ถูกสื่อสารผ่านกลไกครอบงำทางความคิด ทั้งวรรณกรรม แบบเรียน และสื่อมวลชน อีกทั้งความหมายถึงความเป็นอื่นดังกล่าวยังมีนัย

ยะของความไม่เจริญ ป่าเถื่อน รวมถึงความตลกขบขัน ซึ่ง วาทกรรมความเป็นไทยและความเป็นอื่นนี้เกิดจากการ ผสมผสานกันของวาทกรรมความศิวิไลซ์ และอารยธรรมจาก ประเทศจักรวรรดินิยมตะวันตก กับวาทกรรมความเจริญ ของรัฐชาติสมัยใหม่ที่ชนชั้นนำเอามาใช้แบ่งแยกคนในชาติ กันเอง ผลลัพธ์จากอำนาจวาทกรรมในยุคแรกนี้จึงทำให้ กลุ่มชาติพันธุ์มาไม่ถูกนับรวมเป็นคนไทย และไม่มีโอกาส ในการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของรัฐโดยสิ้นเชิง

ต่อมาในยุคที่สองอำนาจในการกำหนดความหมาย กลุ่มชาติพันธุ์ก็ถูกผลิตซ้ำด้วยวาทกรรมการพัฒนา โดยใช้ นโยบายการผสมกลมกลืน (assimilation) เพื่อหลอมรวมคน กลุ่มชาติพันธุ์ให้กลายเป็น “คนไทย” โดยไม่ให้ความสำคัญ กับความแตกต่างหลากหลายทางอัตลักษณ์ วัฒนธรรมของ กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากศูนย์กลางอำนาจ หรือ กรุงเทพฯ ขณะที่บริบททางการเมืองและสังคมผลักดันให้เกิด การต่อต้านขัดขืนอำนาจโดยการขับเคลื่อนของขบวนการ เคลื่อนไหวกลุ่มชาติพันธุ์ ภายใต้แนวคิดหลังการพัฒนา (post-development) ซึ่งเสนอหลักการที่ปฏิเสธการถูก กำหนดนิยามให้ประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมว่าเป็นพื้นที่ ชายขอบของตะวันตก และรื้อฟื้นการพัฒนาภายใต้ความ เป็นตัวของตัวเอง ขณะเดียวกันหลังการพัฒนาสนใจที่การ รุกขึ้นมาต่อสู้เรียกร้องผ่านขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ของประชาชนระดับรากหญ้าเพื่อต่อสู้กับวาทกรรม การพัฒนาที่มีตะวันตกเป็นศูนย์กลาง (สามชาย ศรีสันต์, 2561) การกำหนดความหมายกลุ่มชาติพันธุ์มาในระลอกนี้จึงมี ลักษณะการปะทะ และต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจมาในการ กำหนดความหมายกลุ่มชาติพันธุ์ระหว่างวาทกรรม การพัฒนา กับวาทกรรมหลังการพัฒนา

แต่อย่างไรก็ตามลักษณะความสัมพันธ์ทางอำนาจ ของกลุ่มคนที่เข้าถึงวาทกรรมดังกล่าวในฐานะผู้ผลิต ความหมายมีสถานภาพและทุนทางสังคมที่ต่างกัน กล่าวคือ คู่ต่อสู้ระหว่างรัฐกับภาคประชาชนในช่วงแรกของขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคมด้านชาติพันธุ์นั้น รัฐสามารถยึดครอง พื้นที่ในการกำหนดความหมายกลุ่มชาติพันธุ์และสร้าง ความชอบธรรมในการบริหารจัดการกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่าง เบ็ดเสร็จสมบูรณ์ ดังที่อานันท์ ปาณิจพันธุ์ (2552) กล่าว ว่าปฏิบัติการของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการนิยาม

ความหมาย โดยการนิยามความหมายอาจมีหลายรูปแบบ เช่น การป้ายสี ในกรณีของชาวเขา เมื่อถูกจับข้อหาค้ายา เวลาออกข่าวมักจะพูดว่า มึงต้องค้ายา ซึ่งดูเหมือนเป็น คำพูดธรรมดา แต่นี่คือการนิยามความหมายไปในตัวแล้ว เพราะมีการใส่พรหมแดนเข้าไปด้วย ชาวเขาเป็นกลุ่มชนที่ แตกต่างจากชาวเรา เพราะค้ายาเสพติด ซึ่งถือเป็นการจง จำคนอื่นด้วยความคิด หรือเป็นการกักขังอัตลักษณ์ เท่ากับ เป็นการกักขังคนให้อยู่กับภาพลักษณ์ที่ตายตัวด้วยวาทกรรม หรือการสร้างพรหมแดนขึ้นมาแบ่งนั้นเอง ซึ่งการนิยาม ความหมายให้เป็นวาทกรรมสามารถทำได้ผ่านการให้ความ คิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ และการตั้งข้อสังเกตจาก นักวิชาการ ผ่านสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ บทเรียน และ หนังสือเรียน ฯลฯ จนกระทั่งเราเข้าใจไปตามนั้น เพราะถูก ตอกย้ำอยู่ตลอดเวลาในชีวิตประจำวัน ซึ่งคนที่พูดหรือ สื่อสารวาทกรรมนั้น จะมีสถานภาพทางสังคม ทุนทางสังคม หรือทุนทางวัฒนธรรมอยู่ คำพูดของพวกเขาจึงมีน้ำหนัก โดยเฉพาะถ้าเป็นสาขาวิชาตรง เช่น ถ้าเป็นโรค หมอพูด ย่อมเชื่อได้ง่ายกว่าเพื่อนพูด ดังนั้นยังสถานภาพชัด ก็ยิ่งทำ ให้การแบ่งพรหมแดนชัดเจนขึ้น

ขณะที่กำหนดความหมายกลุ่มชาติพันธุ์ในยุคที่ สามหรือปัจจุบันตกอยู่ภายใต้อำนาจของวาทกรรมสิทธิและ วัฒนธรรม ที่เป็นผลพวงมาจากบริบทสังคมในระดับสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกาศปฏิญญาสากลชนเผ่าพื้นเมือง ของสหประชาชาติ ซึ่งสามารถกดดันให้ประเทศต่าง ๆ รวมถึง ประเทศไทยให้ความสำคัญกับสิทธิชนเผ่าพื้นเมืองหรือกลุ่ม ชาติพันธุ์ที่อยู่อาศัยในดินแดนนั้น ๆ มาก่อนการประกาศ อาณาเขตประเทศ ดังที่อานันท์ ปาณิจพันธุ์ (2544 อ้างถึง ในอภิชาติ พงษ์สวัสดิ์, 2561) กล่าวว่า ขบวนการเรียกร้อง สิทธิกลุ่มชนพื้นเมืองนั้นจะมีการเคลื่อนไหวในเชิงการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่น และในระดับสากล เพราะมีเวทีของ ประชาสังคมในระดับโลก เคลื่อนไหวเรียกร้องแสดงความ คิดเห็นในประเด็นเหล่านี้มีอยู่ทั่วไป ด้วยการสร้างเครือข่าย ในทุกระดับ ประกอบด้วยผู้ร่วมเป็นสมาชิกของเครือข่ายที่ หลากหลาย มีทั้งองค์กรระหว่างประเทศ นักการเมือง นักวิชาการ นักพัฒนาเอกชน และมวลชนต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในปัจจุบันมีขอบเขต

กว้างขวางอย่างมาก ไม่ได้จำกัดอยู่ในพรมแดนของชาติเท่านั้น แต่เป็นกระแสในการเปลี่ยนแปลงของโลกด้วย

การสื่อสารวาทกรรมสิทธิและวัฒนธรรมเป็นกลยุทธ์ที่กลุ่มวัฒนธรรมย่อยใช้ตอบโต้กับวาทกรรมความเป็นอื่นและวาทกรรมพัฒนาของกลุ่มอุดมการณ์หลักและกำหนดนิยามความหมายใหม่ โดยการประกอบสร้างความหมายให้กลุ่มชาติพันธุ์เป็นผู้ที่อยู่อาศัยมาก่อนการขีดเส้นกำหนดอาณาเขตประเทศ มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างยาวนาน และมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ควรได้รับการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เฉกเช่นเดียวกับคนกลุ่มใหญ่ในประเทศ และใช้กลยุทธ์การผลิตสร้างตัวบทที่มาจากคนใน คือกลุ่มชาติพันธุ์มานิในบริบทที่มีแหล่งที่มาจากร่องจริง สื่อสารผ่านสื่อมวลชนซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะที่เจอร์เก็น ฮาเบอร์มาส เชื่อว่าสื่อมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ทำให้ลดการผูกขาดการกำหนดความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์จากชนชั้นปกครองลงได้ และทำให้เกิดการผลิตและผลิตซ้ำความหมายที่ปฏิเสธความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์มานิจากอุดมการณ์หลัก ให้มีความแพร่หลายในสังคมมากขึ้น ซึ่งสะท้อนลักษณะที่เป็นพลวัต (dynamic) ของพื้นที่สาธารณะในสังคม ที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง เนื่องจากมีความพยายามช่วงชิงอำนาจเหนือพื้นที่สาธารณะของคนกลุ่มต่าง ๆ ทำให้เห็นการต่อสู้กันระหว่างอุดมการณ์หลักและวัฒนธรรมย่อยในสนามวาทกรรมที่ชัดเจนมากขึ้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สถานการณ์ด้านสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์มานิจีดีขึ้นกว่าในอดีตมาก กลุ่มชาติพันธุ์สามารถเข้าถึงสิทธิสวัสดิการพื้นฐานในฐานะพลเมืองไทย และได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น

จะเห็นได้ว่าการสื่อสารและกำหนดความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์มานิในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันตกอยู่ภายใต้อำนาจของวาทกรรม ซึ่งฟูโกต์เชื่อว่า ความรู้ความจริง รวมถึงอัตลักษณ์ของมนุษย์นั้นมิได้เป็นโครงสร้างที่แน่นอนถาวร แต่เป็นสิ่งที่ถูกกระทำจากอำนาจของสังคมและแปรเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ไม่มีเอกภาพ มนุษย์ไม่มีแม้แต่อัตลักษณ์เฉพาะตัว ในทัศนะของฟูโกต์ ความรู้และความจริงที่มนุษย์เชื่อถือ และตัวตนหรืออัตลักษณ์ของมนุษย์เป็นเพียงผลลัพธ์ทางวาทกรรม และการยอมรับความรู้และ

ตัวตนดังกล่าว และที่สำคัญคือการกำหนดต่ออัตลักษณ์คนอื่น ๆ อีกด้วย ดังที่ฟูโกต์ได้ศึกษาวาทกรรมความบ้า การลงโทษ และเพศผ่านเอกสารต่าง ๆ และแสดงให้เห็นว่าสังคมได้สร้างวาทกรรมดังกล่าวขึ้นมา มีการผันเปลี่ยนไปแต่ละยุคสมัย และที่สำคัญคือ วาทกรรมนั้นเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการผลิต “ความรู้” (knowledge) เรื่องความบ้าอาชญากรรม และเพศตามหลักวิทยาศาสตร์ และในท้ายที่สุด วาทกรรมก็มีอำนาจในการกำหนดอัตลักษณ์ (ธงชัย วินิจกุล, 2534 อ้างถึงในกำจร หลุยยะพงศ์, (2553) ในทำนองเดียวกัน การกำหนดความหมายกลุ่มชาติพันธุ์มานิ ก็เป็นผลมาจากการประกอบสร้างวาทกรรมที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลาตามกรอบความรู้ (episteme) ที่ถูกสถาปนาขึ้นจากอำนาจ ขณะเดียวกันก็ถูกท้าทายจากกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งสะท้อนเป็นความสัมพันธ์ทางอำนาจในสังคมที่พยายามต่อรองและช่วงชิงความเป็นเจ้า (hegemony) ในการกำหนดนิยามความหมายกลุ่มชาติพันธุ์มานินั่นเอง

2. ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในสนามวาทกรรม

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2545) ระบุว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นการเคลื่อนไหวเรียกร้องในปริภูมิทางวัฒนธรรม ในลักษณะของการแสดงออกเชิงอัตลักษณ์ของกลุ่มที่มีความแตกต่างไปจากสิ่งที่รัฐชาติกำหนดให้เป็นเอกลักษณ์ของชาติที่มองข้ามความแตกต่างหลากหลายของเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรมของกลุ่มคนพื้นเมืองที่อยู่อาศัยบนผืนแผ่นดินมาก่อนการขีดเส้นกำหนดอาณาเขตประเทศ ดังนั้นการต่อสู้เพื่อการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของกลุ่มชนพื้นเมืองจึงอาศัยการสร้างนิยาม/ความหมายชุดใหม่ให้กับกลุ่มของตน ซึ่งแตกต่างจากนิยาม/ความหมายที่รัฐชาติกำหนดเพื่อการถือครองอำนาจการปกครองเหนือกลุ่มชนพื้นเมืองนั่นเอง การต่อสู้ของคนพื้นเมืองถือเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เนื่องจากการไม่ใช้การเคลื่อนไหวเพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐ แต่เป็นการชูความเฉพาะเจาะจงหรือเอกลักษณ์ของตัวเองให้ได้รับการยอมรับ นั่นคือเป็น identity movement แบบหนึ่ง

การเคลื่อนไหวทางสังคมประเด็นสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์มานี้ เป็นขบวนการของภาคประชาชนที่ขับเคลื่อนภายใต้กรอบทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ ที่มีลักษณะของการกระทำหมู่ (collective action) ของกลุ่มคนที่มีสถานะและบทบาทที่ต่างกัน แต่มีเป้าหมายทางการเมืองเคลื่อนไหวเดียวกัน และพยายามต่อรองอำนาจด้วยยุทธวิธีทางการสื่อสาร เพื่อการช่วงชิงอำนาจนำ (hegemony) ในการกำหนดหรือสร้างค่านิยม ความหมาย กลุ่มชาติพันธุ์มานี้ โดยการสร้างคุณค่าให้กับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมในรูปแบบของวาทกรรม ดังที่อิกิซาด พงษ์สวัสดิ์ (2561) กล่าวว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ไม่ได้เป็นขบวนการที่เคลื่อนไหวเพื่อการประท้วงหรือต่อต้านใด ๆ อย่างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบเก่า แต่เป็นขบวนการที่มีเป้าหมายเด่นชัดอยู่ที่การช่วงชิงอำนาจในการสร้างค่านิยมหรือกำหนดความหมายชุดใหม่ให้กับสิ่งที่เรียกร้องต่อสู้เคลื่อนไหว หรือการกำหนด “กติกาหรือกฎเกณฑ์ชุดใหม่ในการดำรงชีวิต” หรือเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อสร้างวาทกรรมชุดใหม่ในเรื่องนั้น ๆ

ขณะที่การสื่อสารและต่อรองอำนาจของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเกิดภายในสนามวาทกรรมซึ่งเป็นพื้นที่ของการต่อสู้ การปะทะกันของวาทกรรมที่กำลังถูกสร้างขึ้นใหม่ และวาทกรรมหลักที่ครอบงำอยู่ รวมถึงเป็นพื้นที่ของตัวแสดงที่ลงมาเคลื่อนไหวและกระทำร่วมกัน ภายใต้กฎเกณฑ์เชิงโครงสร้างที่เปิดโอกาสให้ผู้แสดงเล่นบทบาทตามตำแหน่งแห่งที่ที่ตนสังกัด สนามวาทกรรมจึงเป็นพื้นที่ทางสังคมที่เปิดโอกาสให้ผู้เล่นแต่ละตำแหน่งมาเผชิญหน้ากัน และแสดงออกตามตำแหน่ง ตามประสบการณ์ ตลอดจนทุนที่สั่งสมในตัวบุคคล โดยผลการศึกษานี้ก็แสดงให้เห็นว่าตัวแสดงในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมด้านสิทธิกลุ่มชาติพันธุ์มานี้ 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ นักกิจกรรม และนักวิชาการแสดงบทบาทที่แตกต่างกัน เนื่องจากต้นทุนทางความรู้ ประสบการณ์ และบริบทสังคมที่ต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการต่อรองอำนาจด้วย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยแนวทางการวิเคราะห์ผลลัพธ์การเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเข้าถึงสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์มานี้ในสนามวาทกรรม ดังนี้ (สามชาย ศรีสันต์, 2561)

2.1 การผลิตสร้างวาทกรรม (discursive construction)

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมด้านสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์มานี้ผลิตสร้างวาทกรรมตอบโต้ (counter discourse) วาทกรรมกระแสหลักที่กำหนดความเป็นอื่นและใช้นโยบายการพัฒนาที่เน้นการสั่งการจากบนลงล่าง ด้วยการผลิตสร้างวาทกรรมสิทธิและวัฒนธรรม ที่มาจากการปะทะ ประสานวาทกรรมต่าง ๆ เช่น สิทธิชนเผ่าพื้นเมืองตามหลักสากล คุณค่า ความดีงามของอัตลักษณ์ และประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น วาทกรรมย่อย ๆ เหล่านี้ได้ถูกร้อยเรียงให้เกิดวาทกรรมว่าด้วยสิทธิและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความหมายที่หนักแน่นขึ้น ดังที่ลาคลาวและมูฟฟ์ (Laclau and Mouffe, 1985 อ้างถึงในสามชาย ศรีสันต์, 2561) เรียกว่า “moment” ซึ่งเป็นขั้นตอนของการลดรูปและย่อส่วนความสัมพันธ์กับสัญญาณอื่นให้เหลือเพียงความสัมพันธ์ที่ต้องการเพื่อผลิตสร้างวาทกรรมอย่างไรก็ตามกระบวนการนี้ไม่เคยจะสมบูรณ์ เบ็ดเสร็จ แต่มีการตอบโต้ต่อสู้แข่งขันในสนามวาทกรรม การสร้างความหมายของวาทกรรมจึงเต็มไปด้วยการต่อสู้ช่วงชิงให้ได้มาซึ่งอำนาจนำในการกำหนดนิยามความหมายให้กับสรรพสิ่ง โดยวาทกรรมหลักจะทำหน้าที่เป็นตาข่ายครอบคลุมวาทกรรมอื่น ๆ ให้ตกอยู่ในชุดความหมายเดียวกัน

การผลิตสร้างวาทกรรมของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมถูกสื่อสารผ่านตัวบท ที่เผยแพร่ทางสื่อมวลชน สื่อสังคม และสื่อกิจกรรมบ่งบอกการกระทำที่เป็นคู่ตรงข้ามกับรัฐ และเป็นคู่สนทนากับสาธารณะ โดยใช้คำหรือศัพท์นามในลักษณะของคู่ตรงข้าม (binary opposition) สื่อสารในฐานะเป็นตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์มานี้ที่ได้รับผลกระทบจากวาทกรรมความเป็นอื่น และนโยบายการพัฒนาของรัฐ ทำให้การดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมยากลำบาก อีกทั้งยังไม่ได้รับการยอมรับให้มีสิทธิ และเข้าถึงสวัสดิการในฐานะพลเมืองไทยอย่างสมบูรณ์ ขณะเดียวกันตัวบทดังกล่าวก็ได้เน้นย้ำวิถีและวัฒนธรรมชาวนานี้ ในความหมายของคนที่มีวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงและเป็นมิตรกับป่า ทั้งนี้ตัวบทที่กลุ่มวัฒนธรรมย่อยผลิตสร้างขึ้นเพื่อตอบโต้กับอุดมการณ์หลักนั้นอยู่ภายใต้บริบทสังคมของการบังคับใช้กฎหมาย “ทางคืนผืนป่า” ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

2.2 การรื้อสร้างวาทกรรม (deconstructive discourses)

การรื้อสร้างวาทกรรมเป็นการชี้ให้เห็นข้อบกพร่อง ผิดพลาด ที่เกิดขึ้นจากวาทกรรมหลัก มุ่งวิเคราะห์เพื่อเปิดเผยให้เห็นถึงอำนาจที่มาจากการพัฒนา สิ่งที่ถูกปกปิด ซ่อนเร้นไว้ พร้อมทั้งนำเสนอรูปแบบของการดำเนินชีวิต ที่ต้องการจะไปให้ถึง เพื่อมาปะทะ ประสาน และทดแทนวาทกรรมที่ถูกรื้อลง เป็นการศึกษาศึกษาปฏิบัติการทางสังคมที่ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใช้ตอบโต้วาทกรรมหลัก ซึ่งในทัศนะของฟูโกต์ปฏิบัติการทางสังคมคือวาทกรรมในรูปของ กฎเกณฑ์ที่บ่งบอกแนวทางของการพูดการเขียน และกำหนด มอบหมายว่ามีเรื่องใด ใครสมควรมีอำนาจในการกระทำ และ ใครถูกห้ามไม่ให้กระทำ ปฏิบัติการทางสังคมจึงสร้าง อัตลักษณ์บุคคลขึ้น ซึ่งปฏิบัติการทางสังคมของขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคมด้านสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์มามี กฎเกณฑ์ที่กำกับความคิดและการกระทำของตัวแสดงใน ขบวนการ กล่าวคือ ในการพูดหรือแสดงออกเพื่อเรียกร้อง สิทธิพลเมืองนั้น มีเพียงตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์มามีเพียงบาง คนเท่านั้นที่มีโอกาสพูดสื่อสารในพื้นที่สาธารณะ โดยตัวแทน หรือแกนนำกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจในการพูดหรือแสดงออก ก็จะมีทักษะในการสื่อสารภาษาไทยได้ดีกว่าคนอื่น ๆ ในกลุ่ม ขณะที่นักกิจกรรมซึ่งถือเป็น key man สำคัญที่ผลักดันและ สนับสนุนให้ชาวมานิตระหนักถึงความสำคัญในการเข้าถึง สิทธิของตนเอง โดยในกระบวนการสื่อสารนักกิจกรรมถือเป็น ช่องทางหลัก ในฐานะสื่อบุคคลที่ได้นำข่าวสารและความรู้ ด้านต่าง ๆ มาเผยแพร่ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งนี้อาจกล่าวได้ ว่านักกิจกรรมและนักวิชาการได้ทำหน้าที่เป็นตัวกลางนำการ เปลี่ยนแปลง (change agent) เชื่อมโยงกลุ่มชาติพันธุ์กับ องค์การระดับประเทศ และระดับสากล ทำให้เกิดการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในประเทศ โดยการ สื่อสารแลกเปลี่ยนระหว่างชาวมานิตกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ใน เวทีสาธารณะต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ต่อการเข้าถึงสิทธิ พลเมือง และนำความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับคนในกลุ่ม และสื่อสารเรียนรู้ระหว่างกลุ่มของมานิตเอง สถานการณ์ด้าน สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์จึงนับว่าดีขึ้นกว่าในอดีต

ปฏิบัติการทางสังคมที่เกิดขึ้นในการเคลื่อนไหว ทางสังคมเพื่อเข้าถึงสิทธิกลุ่มชาติพันธุ์มามีเป้าหมาย

เพื่อการถอดรื้อวาทกรรมที่กีดกันกลุ่มชาติพันธุ์มามีออกจาก ความเป็นไทย รวมถึงวิพากษ์วิจารณ์นโยบายการพัฒนาของ รัฐที่ละเลยความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์ และความ แตกต่างด้านอัตลักษณ์วัฒนธรรม ขณะเดียวกันก็เสนอ แนวทางในการดำรงชีวิตตามวิถีและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติ พันธุ์เชื่อมประสานกับปฏิบัติการทางสังคมของตัวแสดงใน ขบวนการ และยื่นข้อเสนอมุ่งต่อรองในรูปแบบของ ปฏิญญา เช่น ปฏิญญาหลิเป๊ะ : “เพื่ออนาคตของลูกหลาน ที่มีศักดิ์ศรี มีสิทธิ มีความเสมอภาค” ร่างกฎหมาย เช่น กฎหมายพระราชบัญญัติส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ หรือการผลักดันให้มืองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลและป้อง บังกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น สภาชนเผ่าพื้นเมือง เป็นต้น

2.3 การกำหนดนิยามขึ้นใหม่ (discourse resignification)

การศึกษาศึกษาการเคลื่อนไหวสนามวาทกรรมในส่วนนี้ เป็นการกำหนดนิยามความหมายในเชิงอุดมการณ์การ ดำเนินชีวิตชุดใหม่ที่ได้จากการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งเป็ นการกำหนด นิยาม (subjectivity) จากเบื้องล่าง โดยมุ่ง วิเคราะห์เพื่อค้นหาอุดมการณ์ (ideology) ของขบวนการ เคลื่อนไหวเพื่อเข้าปะทะกับอุดมการณ์ชุดเดิมที่ดำรงอยู่ใน สังคม

แฟร์คลาฟกล่าวว่า อุดมการณ์เป็นตัวให้ความหมาย (signification) และตัวสถาปนา (constructions) ความจริง ความจริงที่ว่านี้มีทั้งโลกกายภาพ ความสัมพันธ์ทางสังคม อัตลักษณ์ทางสังคมซึ่งมีการสร้างเข้าไปในมิติต่าง ๆ ของ รูปแบบ/ความหมายของภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม อุดมการณ์ต่าง ๆ ที่ฝังตัวอยู่ในภาคปฏิบัติทางวาทกรรมจะมี ประสิทธิภาพมากที่สุดเมื่อมันดูเป็นเรื่องราวธรรมดาสุดแท้ใน ชีวิตประจำวัน ทั้งนี้อุดมการณ์จะแสดงออกในระดับไหนของ ตัวบทหรือวาทกรรม คำตอบคือระดับความหมาย อาจจะเป็น ความหมายของคำ รูปแบบข้อความ สื่การพูด/การเขียน แฟร์คลาฟยืนยันว่าวาทกรรมทุกชิ้นมีอุดมการณ์แฝงอยู่ トラบเท่าที่วาทกรรมหรือปฏิบัติการทางวาทกรรมได้รวม ความหมายซึ่งนำไปสู่การรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์เชิงอำนาจ อุดมการณ์เกิดขึ้นในสังคมซึ่งมีลักษณะการครอบงำทาง อำนาจ โดยมีรากฐานอยู่บนเรื่องของชนชั้น เพศสภาพ กลุ่ม วัฒนธรรม (อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท, 2544)

กรอบวิธีคิด หรืออุดมการณ์ที่อยู่เบื้องหลังการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเข้าถึงสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์มานี้คือเรื่องสิทธิและความเท่าเทียม กลุ่มวัฒนธรรมย่อยได้ผลิตสร้างตัวบท และปฏิบัติการทางวาทกรรมเพื่อตอบโต้วาทกรรมกระแสหลักและสื่อสารกับสังคม โดยอาศัยการสื่อสารอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของกลุ่ม ให้นิยามความหมายกลุ่มชาติพันธุ์เป็นกลุ่มคนที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาในแผ่นดินไทยนี้มาอย่างยาวนาน เป็นกลุ่มคนที่มีประเพณีวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่อยู่อาศัยในป่า ขณะเดียวกันก็สามารถเรียนรู้และสามารถปรับตัวที่จะอยู่ร่วมกับชุมชนในบริบทปัจจุบันได้ การขับเคลื่อนขบวนการภายใต้อุดมการณ์ดังกล่าว เป็นยุทธศาสตร์ที่กลุ่มวัฒนธรรมย่อยใช้ปะทะกับวาทกรรมกระแสหลัก เพื่อปฏิเสธความเป็นอื่น และสร้างการยอมรับในฐานะพลเมืองไทย

โดยสรุปการผลักดันการเข้าถึงสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งเรื่องการรับรองสถานะความเป็นพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงตกค้างอยู่ การเข้าถึงสิทธิสวัสดิการพื้นฐาน สิทธิในการมีที่ดินทำกินและอยู่อาศัย หรือสิทธิในการดำรงชีวิตตามวิถีและวัฒนธรรมดั้งเดิม ตลอดจนมีความสามารถในการรักษาและดำรงเผ่าพันธุ์ต่อไปได้ ยังคงเป็นประเด็นที่ขับเคลื่อนต่อไป แต่ต้องอาศัยเวลาและความต่อเนื่องจากการผลักดันและความช่วยเหลือของทุกภาคส่วนดังเห็นได้จากการขับเคลื่อนของกลุ่มชาติพันธุ์ทางภาคเหนือที่มีพัฒนาการมาตลอดตั้งแต่ทศวรรษที่ 2520 จนขบวนการประสบความสำเร็จและสามารถผลักดันให้กลุ่มชาติพันธุ์เข้าถึงสิทธิพลเมืองได้ทุกมิติ อีกทั้งจำเป็นต้องสร้างความเข้มแข็งในกลุ่มชาติพันธุ์มานี้ให้มีศักยภาพในการสื่อสารความต้องการของตนเองให้มากขึ้น ตลอดจนการสร้างความเป็นเอกภาพของข้อเรียกร้องด้านสิทธิให้มีความชัดเจนขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ

1. การแก้ปัญหาด้านสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์มานี้ควรดำเนินการอย่างเป็นเอกภาพ จากหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยการให้นโยบายสำหรับภาคปฏิบัติในพื้นที่

ต่าง ๆ ในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากในการศึกษาพบว่ามีปัญหาการเข้าถึงสิทธิที่เกิดขึ้นอย่างหนึ่งในปัจจุบัน คือการทำงานในลักษณะต่างคนต่างทำของนักกิจกรรม หรือเจ้าหน้าที่รัฐในแต่ละพื้นที่ ทำให้การเข้าถึงสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์มีลักษณะที่หลากหลาย ยากต่อการแก้ปัญหา

2. รัฐควรให้ความสำคัญในการสร้างความรู้และความเข้าใจด้านสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างทั่วถึง เพื่อการแก้ปัญหาการเข้าถึงสิทธิอย่างยั่งยืน โดยอาศัยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาราชการ และอาศัยสื่อบุคคลที่เป็นคนในพื้นที่และได้รับความไว้วางใจจากชาวมานีเป็นตัวกลางในการสื่อสาร

3. การสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ในการเคลื่อนไหวเพื่อเข้าถึงสิทธิพลเมืองกับกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ควรทำให้เกิดการยอมรับจากกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหมด โดยการตกลึกความต้องการที่แท้จริงของชาวมานีทุกกลุ่ม ทุกพื้นที่ เพื่อประโยชน์แก่กลุ่มชาติพันธุ์อย่างทั่วถึงและหลีกเลี่ยงความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ด้วย

4. นักกิจกรรมและกลุ่มผู้ให้สิทธิควรมีการพูดคุยปรึกษา และทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบเพื่อช่วยเหลือและทำให้เกิดประโยชน์กับชาวมานีมากขึ้น ตลอดจนลดการแสวงหาผลประโยชน์จากกลุ่มชาติพันธุ์ของคนบางกลุ่มด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาในลักษณะฝังตัวทำวิจัย เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์มานีมีลักษณะนิสัยขี้อาย ค่อนข้างเก็บตัว และไม่ชอบพูดคุยกับคนแปลกหน้า หากนักวิจัยสามารถสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มชาติพันธุ์ได้มากขึ้น ก็จะทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลที่ลึกซึ้งมากขึ้นด้วย

2. หากผู้สนใจทำวิจัยสามารถศึกษาการผลิตและสื่อสารตัวบทเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มานีจากองค์กรสื่อมวลชนด้วย จะทำให้เห็นทิศทางการสื่อสารและการรับรู้ของสาธารณะ ซึ่งส่งผลต่อการเคลื่อนไหวและการเข้าถึงสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาพกว้างด้วย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน. (2560). *สายธารแห่งนักคิดทฤษฎี เศรษฐศาสตร์การเมืองกับการสื่อสารศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กัจจกร หลุยยะพงศ์. (2553). *การสื่อสารกับวาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุในสังคมไทย*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขา นิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่*. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- _____. (2549). *วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกสิทธิ์และความเป็นอื่น*. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- _____. (2555). *สัญญาวิทยา โครงสร้างนิยม หลังโครงสร้างนิยมกับการศึกษารัฐศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- ธงชัย วินิจจะกุล. (2560). *คนไทย/คนอื่น ว่าด้วยความเป็นอื่นในสังคมไทย*. นนทบุรี: ฟาเดียวกัน.
- มูลนิธิชนเผ่าพื้นเมืองเพื่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม. (2561). *รายงานสังเคราะห์ ความเป็นชายขอบของชนเผ่าพื้นเมืองกลุ่มเปราะบางในประเทศไทย. โครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อเสริมสร้างศักยภาพชนเผ่าพื้นเมืองกลุ่มชายขอบ และเปราะบางในประเทศไทย*.
- ศักรินทร์ ภู น่าน. (2555). *มลาบรี บนเส้นทางพัฒนา*. เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา.
- สามชาย ศรีสันต์. (2560). การศึกษาการพัฒนาในฐานะขบวนการเคลื่อนไหวสนามวาทกรรม. *วารสารสังคมศาสตร์*, 29 (1), 191-226.
- _____. (2561). *ว่าด้วยการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์: บทศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมการพัฒนา/หลังการพัฒนา = On Critical Discourse Analysis*. กรุงเทพฯ: สมมติ.
- สิริพร สมบูรณ์. (2560). *การจัดการทางวัฒนธรรมชนพื้นเมือง (มานิ) ของประเทศมาเลเซียและประเทศไทย* (รายงานการวิจัยเรื่อง). กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และชุมพล โพธิสาร. (2558). มานิ (ซาไก) ชนพื้นเมืองในภาคใต้ของไทย. *ดำรงวิชาการ*, 14 (1), 33-56.
- อรรวรณ ปิณฑน์โอวาท. (2544). *กรอบวาทกรรมวิเคราะห์กับกรณีศึกษาไทย* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2546). *บทนำ ใน ชาติพันธุ์และมายาคติ*. กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.

ภาษาอังกฤษ

- Kamaruddin, K., & Jusoh, O. (2008). Educational policy and opportunities of Orang Asli: A study on indigenous people in Malaysia. *The Journal of Human Resource and Adult Learning*, 4(1), 86-97.
- Nagata, S. (2005). Subgroup 'names' of the Sakai (Thailand) and the Semang (Malaysia): a literature survey. *Anthropological Science*, 0511290016-0511290016.
- Porath, N. (2002). *Developing indigenous communities into Sakai in South Thailand and Riau (Indonesia)* (pp. 97-118). ISEAS-Yusof Ishak Institute.

- Rogers, E. M., & Singhal, A. (2003). Empowerment and communication: Lessons learned from organizing for social change. *Annals of the International Communication Association*, 27(1), 67-85.
- Cadiz, M. C. H. (2005). Communication for empowerment. *The practice of participatory communication in development*. Buenos Aires: CLACSO.
- Cavalieri, I. C., & Almeida, H. N. (2018). Power, empowerment and social participation-the building of a conceptual model. *European Journal of Social Science Education and Research*, 5(1), 174-185.